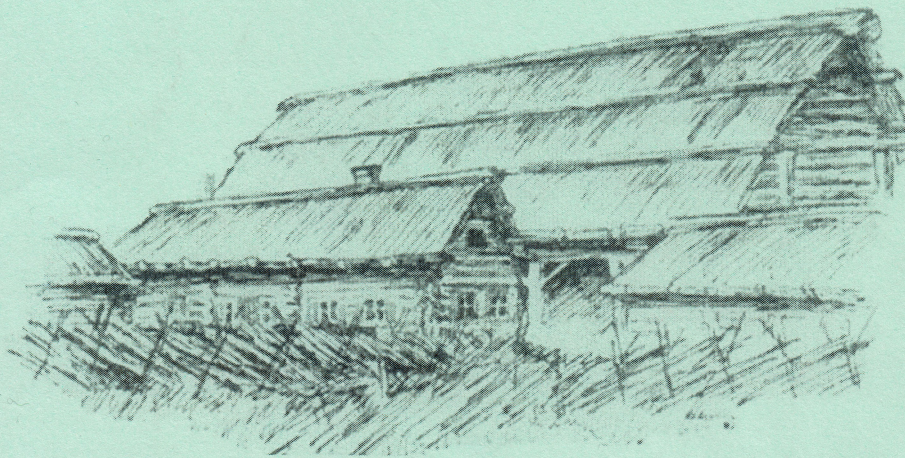

Paabolaiset

Paabolaisten Sukuseura ry:n
jäsenlehti numero 34
helmikuu 2008

Lehden sisältö

		Sivu
Pääkirjoitus	Pekka Paavolainen	3
Kutsu sukukokoukseen		4
Sukuseuran johtokunnan yhteystiedot		5
Sisällissodan haavat ja tapaus Juho Paavolainen	Pentti Paavolainen	6
Muistoja 50-luvulta	Raija Valonen	17
Vuoden 1918 tapahtumista Kivennavalla	Reino Paavolainen, Oma Martti Paavolainen	18
Lauri Paavolaisen perhe Kivennavalta vuonna 1946	Tapio Paavolainen	20
Lahjoitusmaatilan pojasta hallikauppiaksi	Vappu Anttila	23
Kyläkirjoja sukumme kotikonnuilta	Marjut Popelka	27
Kulttuurikeskustelija totalitarismin tulkitsijana	Ville Laamanen	28
Kesätoivissa Pariisin Disneylandissa	Ilona Koskimäki (Paula Koskimäki)	30
Mirja Palokosken runoja	Mirja Palokoski	32
	Hilda Koskimäki	33
In memoriam Jaakko Paavolainen	Pentti Paavolainen	34
In memoriam Kalle Vartola	Vappu Anttila	38
Sihteerin palsta	Eeva Sundberg	45

Paabolaiset

Paavolaisten Sukuseura ry:n jäsenlehti numero 34 helmikuu 2008

Toimitus

Päätoimittaja:	Pentti Paavolainen*	*Muut toimituksen osoitteet löydät
Toimitus:	Annikki Paavolainen*	johtokunnan yhteystiedoista s. 5.
	Saka Paavolainen	
	saka.paavolainen@gmail.com	
	Paula Koskimäki	
	paula.koskimaki@koskimaki.fi	
Toimitussihteeri, taitto ja ulkoasu	Marjut Popelka	
	Enäjärventie 8 A 1, 03100 Nummela	
	p. (09) 222 3953; 040 758 3271	ISSN 1457-9316
	marjut.popelka@kolumbus.fi	Kansi: Paavolaisten kantatalo
		Vuottaalla 1850-luvulla
Paino:	Yliopistopaino, helmikuu 2008	Hinta: 2 euroa

Suomi 90 vuotta vuonna 2007 ja sukuseura vähän yli 70

Eli melkein yhtä vanhoja ja molemmilla on oma historiansa. Yhteistä on se, että kummankin historiassa on aukkoja, joita me eli nykypolvi emme tiedä. Mistä syystä, siihen ei helposti löydy vastausta.

Jos katsomme Suomen lähihistoriaa ja muistelemme sodanjälkeistä aikaa aina 80-luvulle saakka niin tämän päivän mittapuun mukaan oli läpinäkyvyys valtakunnan politiikassa todella kaukana. Asiat vaan tehtiin niin kuin oli parasta tehdä ns. yleisen edun mukaisesti.

Suvun ja etenkin lähisuvun piirissä ei pitäisi olla sellaisia asioita, joita ei voitaisi käsitellä tai joista ei voisi puhua. Jos asioista ei puhuta tai niitä ei selvitetä niin tällöin totuus on toisenlainen kuin olemme aina olettaneet. En suinkaan tarkoita, että kaikki asiat pitäisi julkaista tai tiedottaa lehdissä tai muissa tiedotusvälineissä, vaan kannattaa selvittää asiat ainakin itselleen. Tänä päivänä meillä on käytössä sellaisia välineitä (netti, arkistot, yms.), joista saadaan tietoa ja ohjeita tiedonhakuun mitä visaisimmistakin asioista.

Vapaussodan aika oli sellainen tekijä, jota on ollut vaikea arvioida tämän päivän vinkkelistä. Tampereella paikalliset reserviläisjärjestöt ovat järjestäneet yliopiston kanssa syyskuusta 2007 aina kevääseen 2008 kestävästä Studia generalia -luentosarjan, joka käsittelee Tampereen kehitystä vuosien 1910 ja 1945 välisenä aikana. Aiheet käsittelevät alueen teollisuutta, kauppaa, yhteiskuntarakenteita ja yleistä kehittymistä Pirkanmaan keskuksiksi. Luentosarjan alkuvuosissa on käsitelty itsenäistymiseen johtavia tekijöitä samoin kuin vapaussodan aikaa Tampereen ja tamperelaisten osalta. Luentosarja on ollut erittäin suosittu ja kerännyt yleisöä varsin runsaasti. Samoin monissa ”poikakerhoissa” pidetään esitelmää, jotka liittyvät em. aiheisiin. Kaikille on kuitenkin mielestäni yhteistä se, että nyt vasta alkaa olla sellainen aika, jolloin voidaan puhua asioista avoimesti. Uskaltaaan tunnustaa, että meidänkin suvussa on ollut ”punaisia lampaita”. Näistä asioistahan on vasta kulunut 90 vuotta! Kysymys onkin monessa tapauksessa se, onko kaksi sukupolvea se

aika, minkä jälkeen voidaan asioista keskustella.

Suvullamme on yllä oleviin asioihin tavallaan aitiopaikka, koska sukuseuran viime syksynä menehtynyt kunniajäsen Jaakko Paavolainen oli ensimmäisiä, jotka alkoivat tutkia vapaussodan aikaisia asioita niin valkoisten kuin punaistenkin näkökulmasta. Edellä mainituissa esitelmissä viitataan usein hänen tutkimuksiinsa.

Kesällä kokoonnumme jälleen sukukokoukseen Kangasalle, Äijälä-taloon. Äijälä-talo on Kangasalan Karjalaisten ylläpitämä juhlatalo, joka on kunnotettu etenkin karjalaisia juhliä varten. Sehän sopii meidän suvulle hyvin, sillä Kivennavalta tulleet siirtolaiset asettuivat pääsääntöisesti Kangasalan, Pälkäneen ja Hauhon pitäjiin. Äijälässä on myös pysyvä näyttely, joka kertoo elämästä Kivennavalla ja myös muualla Karjalassa.

Toivon ja uskonkin, että kohtaamme runsaalla joukolla Kangasalan Äijälässä. Sukukokoukshan on perhejuhla, joten toivon, että myös lapsiperheet runsain joukoin suuntaavat kesäkuun viimeisenä sunnuntaina autonsa keulan kohti Kangasalaa.

Näkemisiin Äijälässä!

Toivottavat ”aika ylpeä vaari” Pekka Paavolainen (T 109) ja tyttärenpoika Paavo.

KUTSU SUKUKOKOUKSEEN Pietarin päivänä 29.6.2008

Pietarin päivä on vanhan kansan käsityksen mukaan ollut vuoden lämpimin päivä.

”Vielä ruis Pietarin päivästä siemensä versoo.”

*”Jos Pietarin päivänä tuulee pohjoisesta, tulee huono marjavuosi.”
(Sysmä)*

Tervetuloa sukuseuramme 28. sukukokoukseen sunnuntaina 29.06.2008 Kangasalle, luonnonmaisemistaan kuuluun ”Kesäpäivän Pitäjään”. Sukukokous pidetään Kangasalan Karjalaisten kulttuurikeskuksessa, Äijälä-talossa.

Tämä vanha, kartanotyyppinen rakennus sijaitsee historiallisen Liuksialan kartanon tuntumassa kolmisen kilometriä Kangasalan kirkonkylästä Valkeakosken suuntaan.

Alustava ohjelma

Kello

11.00	Saapuminen Äijälään. Tulokahvit
12.00	Sukukokous
13.00	Lounas
14.00	Sukujuhla
16.30	Lähtökahvi

Koko päivän hinta on aikuisilta vain 15 €, lapsilta (4–12 vuotta) 8 €. Hintaan sisältyy lounas ja kaksi kahvia eli koko tarjoilu. Lisäksi tarjolla on kauniita maisemia ja ennen kaikkea runsaasti hyvää seuraa!

Halukkaat voivat piipahtaa tutustumassa Äijälän karjalaista elämänmenoa esittelevään näyttelyyn.

Sukujuhlaan on tarkoitus saada myös ulkopuolinen puhuja kertomaan sukututkimuksesta – luvassa siis vinkkejä ja virikkeitä oman sukulinjan tutkailuun.

Ilmoittauduthan sihteerille tai suvun esimiehelle viimeistään 31.5.2008 mennessä. Ilmoittautumisen voi lähettää postitse tai sähköpostilla. Voit ilmoittautua myös puhelimitse.

Maksu suoritetaan 31.5.2008 mennessä Paavolaisten Sukuseuran tilille: Nordea 102930-315850. Käytättehän maksaessanne viitenumeroa 16531, kiitos!

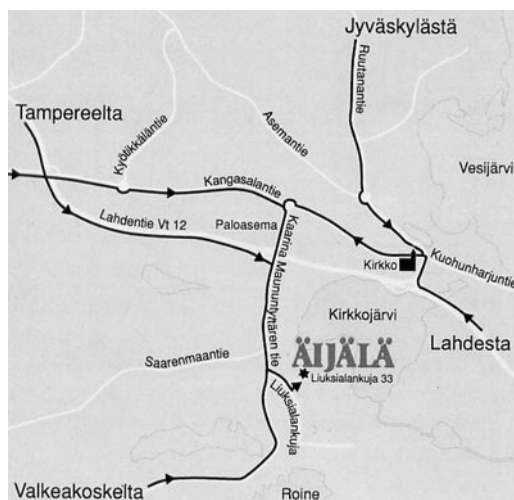
Ilmoittautumisia ottavat vastaan:

Sihteeri

Eeva Sundberg
Vänrikki Stoolinkatu 3 A 7
00100 Helsinki
p. 040 540 1782
email: eeva.sundberg@pp.inet.fi

Suvun esimies

Pekka Paavolainen
Koivukuja 4 A 6
33960 Pirkkala
(03) 368 1755; 0400 733 282
pave.paavolainen@luukku.com

Ajo-ohje ja osoite: Äijälä, Liuksialankuja 33, Kangasala

Sukuseuran johtokunnan yhteystiedot

Pekka Paavolainen
Esimies
Koivukuja 4 A 6
33960 PIRKKALA
(03) 368 1755; 0400 733 282
pave.paavolainen@luukku.com

Kari Paavolainen
Rajatie 50
17130 VESIVEHMAA
(03) 766 7218; 0400 357 193
kari.paavolainen@phnet.fi

Armi Auri
Rautatiekatu 11-13 A 10
33100 TAMPERE
(03) 2131 230; 040 509 1167
jukka.auri@akerkvaerner.com

Eeva Sundberg
Sihteeri
Vänrikki Stoolinkatu 3 A 7
00100 HELSINKI
(09) 4365 5500; 040 540 1782
eeva.sundberg@pp.inet.fi

Vesa Pekka Paavolainen
Keskustie 15 C 26
46920 ANJALANKOSKI
0400 763 502
pekka.paavolainen@laconde.fi

Tuula Martsola
Kenttäkuja 2 B 5
00720 HELSINKI
(09) 385 9576; 044 5350 129
tuula@martsola.com

Erkki Paavolainen
Taloudenhoitaja
Ahmakatu 4 c 18
05460 HYVINKÄÄ
040 551 2037
erkki.paavolainen@elisanet.fi

Matti Paavolainen
Purokatu 44
15200 LAHTI
0500 526 259
matti.paavolainen@hel.fi

Juhani Paavolainen
Varajäsen
Lyhytkuja 3
07900 LOVIISA
(019) 530 055
paavolainen@chi.inet.fi

Annikki Paavolainen
Vitsiäläntie 205
14700 HAUHO
(03) 675 1209

Pentti Paavolainen
Jalavatie 2 A 2
00270 HELSINKI
(09) 458 2241; 0400 649 021
pentti.paavolainen@kolumbus.fi

Inkeri Nummelin
Varajäsen
Metsäpellontie 49
15200 LAHTI
(03) 733 4321

Kunniajäsenet

Maj-Liisa Paavolainen
Jaakko Paavolainen †
Ritva Paavolainen

SISÄLLISSODAN HAAVAT

Vuoden 1918 tapahtumien haavat molemmilla puolilla ovat traumatisoineet kansakuntaa jo 90 vuotta. Eräs tapa hoitaa niitä oli unohtaa ja vaieta. Se myös ikään kuin helpotti elämää – älä kysy, älä kerro. Vanha työväenliike oli alkanut valistuksen ja isänmaan tunnuksin, vaikka kuuluihan sen retoriikkaan myös ”arkaaisen luok-

kavihan retoriikka”. Sen valtava lukumäärä yksikamarisessa eduskunnassa ei ollut missään suhteessa siihen, miten uudistushankkeet torpedoitiin porvariston ja viimekädessä keisarin toimesta. Usko parlamentaariseen vaikuttamiseen horjui rankasti.

Kun ensimmäisen maailmansodan aikana Venäjältä lakkasi palkanmaksu linnoitustyömiehille, syntyi työttömiä joukkioita ja yhä kiihkeämmäksi muodostuva ilmapiiri, sekä vihdoinkin syksyllä 1917 aseistautuminen punakaarteihin ja suojeluskuntiin. – Yksi ja toinen työväenyhdistys joutui äänestämään siitä, perustetaanko aseellisia kaarteja vai ei. – ”Mitenkäs yhdistys sitten ottaa vastuun niiden tekemisistä”, kysyi eräskin Paavolainen Joutselässä omiltaan.

Valkoisella puolella oli vihdoinkin onnistuttu – läpi sotkuisen vuoden 1917 saamaan vuosikymmeniä tavoiteltu valtiollinen itsenäisyys, se oli ollut kaiken kansalaistoiminnan päämäärä.

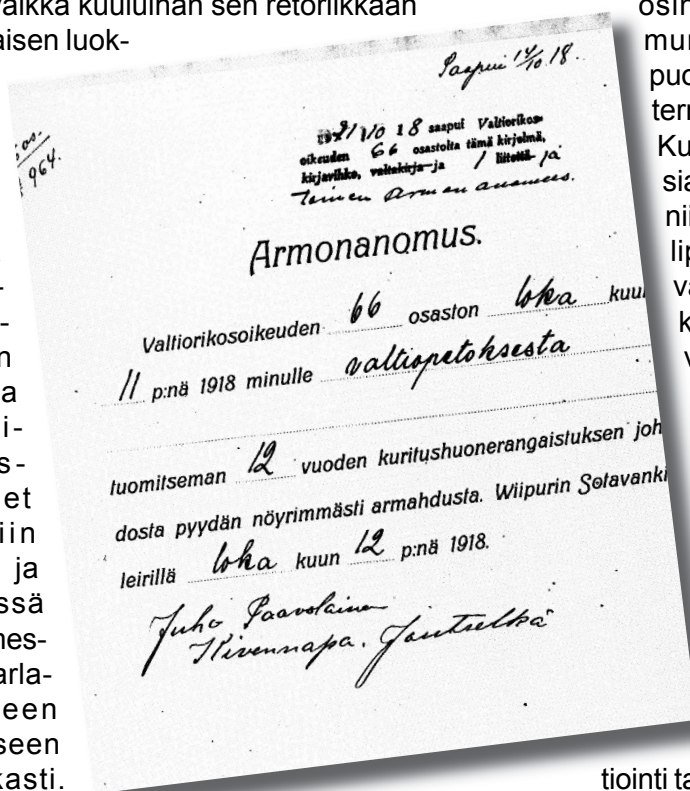
Eduskunnan enemmistön luottamusta nauttivaa Svinhufvudin senaattia vastaan tehtiin tammi-kuun lopussa vallankaappaus ja alkoi vallankumouksellisen toiminnan logiikka. Voimasuhteet olivat alusta alkaen selvät, Saksa ja Neuvostovenäjä olivat osapuolina. Punaisten tekemät osin harkitut, osin satunnaiset murhat synnyttivät valkoisella puolella kertomukset ”punaisesta terroristista” ja kostamisen tarpeen. Kun rintama eteni, pikateloituksia pantiin toimeen. ”Näytetään niille vihdoinkin!” – Kriittiset mielipiteet hillitsivät asiaa, mutta valkoisten käsissä oli yhtäkkiä kymmeniin tuhansiin nouseva vankijoukko.

Periaatteena vallitsi lailisen toiminnan henki, joka oli varsin syvään juurtunut. Jos tapahtui oikeus, ei tapahtunut kohtuutta: valtava koneisto, Valtiorikosoikeus satoine osastoineen, alkoi tutkia ja tuomita. – Jokainen murha – ja kuten Paavolaisen suvun jäsenistä näkee, elintarvikkeiden jakelu, var-

tiointi tai muu yhteydenpito, - kaikkien

yhteisenä rikosnimikkeenä oli vain valtiopetos tai avunanto valtiopetokseen. – Se näkyy niissä painetuissa pöytäkirjalomakkeissa, joille oikeuden istunnot on kirjattu. Siksi niitä lukeva pöyristyy väistämättä: ”näyttää täysin kohtuuttomilta rangaistuksilta”, useita vuosia kuritushuonetta siitä, että on hoitanut oman kylänsä asioita vastuullisella paikalla.

Jaakko Paavolaisen väitöskirja (*Punainen terrori*, 1966) ja sen jatko-osat (*Valkoinen terrori*, 1967, *Vankileirit Suomessa 1918*, 1970) olivat uraa uurtavaa ja edelleen kestävä perustutkimus aihepiiristä. Niistä on ilmestynyt helppolukuisempi tiivistelmä *Suomen kansallinen murhenäytelmä* (1974), jossa kuvataan

Valtiorikosylioikeus
VRYO TUOMIOLUETTELO Da27
KA

No 26640; Res final 31.10.1918 →tuomioluettelo
Da27,
VRO 66 os / 964
Paavolainen Juho Heikinpoika [Aili Bisterin isä]

TUOMIO:
N:o 26640

Valtiorikosylioikeuden päätös Kivennavan pitäjän Joutselän kylästä kotoisen olevan vangitun talollisen Juho Heikinpoika Paavolaisen allekirjoittaman, Valtiorikosylioikeuteen saapuneen kirjeen johdosta, jossa Paavolainen anoo, että hänet joka Valtiorikosoikeuden 66 osaston 11 päivänä lokakuuta 1918 julistamalla päätöksellä on tuomittu valtiopetoksesta pidettäväksi kaksitoista vuotta kuritushuoneessa ja menettämään kansalaisluottamuksen viideksitoista vuodeksi yli vapausrangaistusajan, armahdettaisiin kärsimästä mainittua rangaistusta. Annettu Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1918.

Valtiorikosylioikeus on itsellensä esittelyttänyt tämän asian ja katsoo hyväksi suostua hakijan tekemään anomukseen siten että hänelle tuomittu rangaistus lievennetään kahdeksan vuoden kuritushuonerangaistukseksi, jonka rangaistuksen kärsittyään hakija edelleen on oleva kansalaisluottamusta vailla kymmenen vuotta.

Valtiorikosylioikeus
[8 nimeä allekirjoittajina]

Ilm. 30/12 1918,

Paavolainen Juho
N:o 26640 66os/964
Res. fin. 13/10 1918

Saapui 14/10 1918

[leima:] 21/10 1918 saapui Valtiorikosoikeuden 66 osastolta tämä kirjelmä, kirjavihko, 1 liite ja toinen armonanomus.

[täytetty lomake:]

Armonanomus.

Valtiorikosoikeuden 66 osaston lokakuun 11 p:nä 1918 minulle *valtiopetoksesta* tuomitseman 12 vuoden kuritushuonerangaistuksen johdosta pyydän nöyrimmästi armahdusta. Wiipurin Sotavankileirillä lokakuun 12 pnä 1918.

[allekirj:] *Juho Paavolainen.*

Kivennapa. Joutselkä.

Saap 21/10 18

Paavolainen

[täytetty lomake:]

Valtiorikosoikeuden 66 osaston päätös asiassa, jossa virallinen syyttäjä *Lakit. Yliopp. W. Sundell* on vaatinut ~~vangitun~~ *Taloll. Juho Heikinp. Paavolainen* tuomitsemista rangaistukseen

sisällissodan jälkiselvittelyjä näin:

"Terrorin ollessa pahimmillaan punaisten suorittamia surmatekoja tulkittiin poikkeuksetta murhiksi sanan rauhanaikaisessa kriminaalissa mielessä, ja jokainen, joka vähänkin oli osallisena teon toimeenpanemisessa, oli ilman muuta "murhaaja". Jokainen, joka surmatulta oli ottanut jotain, esim. saappaat, takin, kellon tms. oli ilman muuta "ryöstömurhaaja". - -

Rintaman välittömässä läheisyydessä oli myös henkilön leimaaminen "vakoojaksi" helppoa.

Kapinan kokeminen kriminaalisena tekona johti siihen, että monet sotaan liittyvät välttämättömyydetkin tulkittiin kohtuuttomalla tavalla. Eri-

tyisesti elintarvikkeiden, hevosten, rekien ym. esineiden takavarikointia punaisten oli pakko suorittaa paljon. Paitsi että elintarvikkeita oli luovutettava paikkakunnan punakaarteille, saattoi suuria rekikolonnia olla hankkimassa ruokaa rintamajoukoille. Kaikkea tätä nimitettiin "ryöstöksi", "rosvoamiseksi" ja "kiristykseksi" ja tehtävää suorittanutta joukkoa "ryöstökompaniaksi", mikä nimitys taas helposti jokaiseen sen jäsenen liitti epiteetin "rosvo". Oli erittäin helppoa – milloin persoonallista halua siihen oli – liittää hyvin lukuisiin punakaartilaisiin ja myös "siviilipunaisiin" tämä epiteetti, jolloin hänen voitiin katsoa syyllistyneen "sota-aikana tehtyihin rikoksiin". Usein sattui, että ihminen noina

avunannosta valtiopetoksesta. Julistettu asianomaiselle 11 p:nä lokakuuta 1918.

Valtiorikosoikeus on tutkinut tämän asian ja katsoo siinä selvitettyksi, että syytetty, tietäen kuluvana vuonna toimeenpannun kapina tarkoituksena olleen laittomalla tavalla kumota Suomen hallitusmuoto, on toiminnallaan tätä kapinaa tarmokkaasti edistänyt *toimien paikkakunnallaan kapinallisten johtavana henkilönä ja kiihottajana sekä ottaen osaa ollen kapinallisten elintarvejaoston ja kunnallisjärjestön jäsen,*

minkä vuoksi Valtiorikosoikeus, nojautuen Rikoslain 11 luvun 2 §:n 3 kohtaan ja 6 §:ään harkitsee oikeaksi tuomita syytetyn valtiopetoksesta pidettäväksi *kaksitoista (12) vuotta kuritushuoneessa sekä viisitoista (15) vuotta yli vapausrangaistusajan olemaan kansalaisluottamusta vailla todistajaksi kelpaamaton.*

Syytetty määrätään *vangittavaksi ja passitetaan takaisin* Wiipurin sotavankileiriin sieltä toimitettavaksi rangaistustaan kärsimään. Julistettiin sekä annettiin säädetty armonhakuosoitus.

Valtiorikosoikeuden puolesta

Väinö Hytönen
Paavo Ripatti

Merkintä päätöksen alistamisesta ja siitä kutka oikeuden jäsenistä ovat alistamista vaatineet: --

**

Pöytäkirja,

jonka Valtiorikosoikeuden 66 os. on pitänyt istunnossaan *Wiipurin* kaupungissa 11 päivänä lokakuuta 1918.

Läsnä: Oikeuden puheenjohtaja *Varatuomari Väinö Hytönen* ja jäsenet *Varatuomari Leo Pesonen, Vänrikki Paavo Ripatti, Kauppias Alfred Nikulainen ja Konttoristi A. F. Silén.*

Saapuvilla: virallisena syyttäjänä *Lakit. Ylioppilas W. Sundell ja Taloll. Juho Heikinp. Paavolainen Kivennavan* pitäjän *Joutselän* kylästä.

Syyte: *Syyttäjä vaatii tutkintoasiakirjain perusteella syytetyn rankaisemista valtiopetoksesta.*

Näytteet: *Syytetty uudistaa aikaisemman kertomuksensa ja myöntää olleensa työväenyhdistyksen puheenjohtajana ja kuuluneensa kapinallisten valitsemana Kivennavan elintarvejaostoon ja kunnallisjärjestöön, mutta kieltää ottaneensa osaa kiihoitukseen; samoin kieltää antaneensa mitään julistuksia tai ottaneensa haltuunsa kunnan tai kaupungin kassoja, samoin kuultuaan kylällä puhuttavan valkoisten tulosta, ilmoitti siitä telefonitse Kivennavan punakaartin päällikölle Tuomas Tikalle, jonka johdosta Simo Susi kohta sen jälkeen soitti vastaajalle kirkolta ja oli puhelu pääasiassa sellainen kuin mitä todistuksissa mainittu.*

aikoina – usein myös valkoiset punaisen terrorin aikana – joutuivat kuolemaan pelkästään ”sanan voimasta”.

Viimeksi sukulehden Joutselkä-artikkelissa mainitsin nimiä ulkomuistista, mikä herätti pahaa mieltä. Faktojen osalta asiat täytyisi malttaa tarkastaa, vaikka lehden dead linet painavatkin päälle. Tässä lehdessä on aika olla tarkempi, siksi luin kaikkia viittä Paavolais-nimistä miestä koskevat paperit Kansallisarkistosta. Viidestä yksi oli valittanut valtiorikosoikeudessa saamastaan tuomiosta Valtiorikosylioikeuteen (eli VRYO:hon). Sen paperit ovat oma kokoelmansa ja ne ovat digitoituna kaikkien luettavissa. Neljä muuta saa minulta litteroituina

word-tiedostoina.

Mutta ei Jaakkokaan oman isänsä eläessä olisi voinut tätä aihepiiriä vielä tutkia. Ainoastaan asioita avoimesti käsittelemällä, niin kuin jo pitkään on alan kirjallisuudessa tehty. Kaikissa eteläsuomalaisissa suvuissa on oltu molemmilla puolilla, kuinka Paavolaiset olisivat voineet olla poikkeus.

Puhuin sairaalassa vielä tänä syksynä Jaakolle siitä, miten kohtuuttomilta tuomiot vaikuttivat, ja hän kiteytti oman ajattelunsa jotenkin näin:

”Kansalaissotaa, sitä vihan ja koston määrää, ei voi mitenkään ymmärtää tämän päivän ajattelusta. Se jyrkkyys ei mahdu mi-

Vastine: - -

Merkintä siitä onko äänestys tapahtunut ja eriävät mielipiteet: - -

Valtiorikosoikeuden puolesta:

Väinö Hytönen

Paavo Ripatti

Haaste 2962 11/00

Jrp[?] 1784.

No Tolkki N:o 5

[täytetty lomake:]

Pöytäkirja pidetty alempana mainittua vankia kuulusteltaessa Viipurin kaupungissa II päivänä lokakuuta 1918. Todistajina olivat läsnä *Kerttu Bastman*.

Missä ja milloin vangittu: *Kivennavalla*.

Mihin ja milloin vanki lähetetty: *Kivennavalle*.

Onko sairas? Onko tarttuva tauti? *terve*

Vangin ammatti ja nimi: *Talollinen Juho Paavolainen Heikinp.*

Missä ja milloin syntynyt: *22/4 1885 Kivennavalla*

Kotipaikka ja kodin osoite: *sama*

Jos naimaton, läheisimmän sukulaisen nimi ja osoite:

Jos naimisissa, vaimon nimi, kuinka monta lasta ja

nuorimman ikä:

Maria, 4 lasta, 6 kk nuorin.

Mitä koulua on käynyt, tahi osaako kirjoittaa ja lukea:

osaa

Missä ja kenen luona kauemmin aikaa ja viimeksi

tehnyt työtä: *omassa työssä* [=p.o. *työssä* ??]

Mihin työväenyhdistykseen ja ammattiosastoon

liittynyt ja milloin: *Joutselän*

Milloin punakaarti perustettiin vangin kotipaikalla, keitä johtajat:

Päällikkönä Tuomas Tikka Kivennavan pitäjästä.

Milloin yhtyi punaiseen kaartiin: mihin rykmenttiin, pataljoonaa, komppaniaan, osastoon, (plutoonaan); päällikköjen nimet, esikunnan jäsenet ja muut kaartin toimihenkilöt:

V. 1917 [+ alleviivaus, jonka poikki vedetty viiva]

Mistä syystä liittynyt punakaartiin, mitä palkkaa

luvattu ja saanut: - -

Keitä sotaan tahi kaartiin kiihottajia tuntee

kotipaikallaan: - -

Missä ja milloin ollut taisteluissa; missä muissa

toimissa ollut; mitä aseita on kantanut ja missä aseet

nykyään: - -

Mitä vanki tietää kätkeytyistä asevarastoista ja aseista:

- -

Mitä vanki tietää: ____ aseista riisumisesta ennen sotaa ja sodan aikana (kutka esim. johtivat): ryöstöistä, murhista ja murhapoltoista sosialistien suurlakon aikaan viime syksynä ja myöhemmin ja kutka ottivat niihin osaa:

nähtävästi kova punakaartilainen ja suuri valehtelija enemmän Rauhaton

hinkään järkeviin inhimillisiin mittoihin. Se oli kuin koko kansakunta – molemmin puolin – olisi tullut hulluksi.”

Kivennavalla

Kivennavalla rajan pinnassa oli totuttu siihen, että venäläisiä vallankumouksellisia piileskeli siellä, ja he painattivat lentolehtisiäänkin Suomen puolella. Muuten tapahtumat Kivennavalla vastaavat tapahtumien yleistä kulkua. Rintamalinjojen muodostuessa punaiset olivat vallanneet Raudun aseman helmikuun lopulla 1918. Kivennavalta 300 punaista eteni pohjoiseen kohti Valkjärveä, mutta hyökkäyksen pysäytti

paljoa pienempi valkoisten joukko. Raudussa punaiset yrittivät kirkonkylän valtausta siinä onnistumatta, Valkjärvestä Valkeamatkan kylä tuli 6.3. punaisten haltuun, mutta kirkonkylä jäi valkoisille.

Karjalan-Vuoksen rintaman päätaistelut käytiin Antreassa. Valkoisten puolelle muodostui kolme rykmenttiä, joista 1. rykmentin II pataljoona oli Valkjärvellä ja III pataljoona Raudussa. Kivennavalta oli Lauri Paavilaisen kokoaman historiikin mukaan punakaarteissa noin 260 miestä ja valkoisten joukoissa noin 160 miestä. Paljon oli myös paikallaan pysynyttä valkoista ja punaista väestöä, joka piti matalaa profiilia.

Pekka Palkki
Kerttu Bastman.

[täytetty lomake:]

- ei korttia – 30.7. -18

Papintodistus
Syytetty varten
Kivennavan seurakunnasta
Seonlinnan kirkkokuori.

N:o ~~1044~~ Kirjonkirjan siv. 153 Vna 1918.

Valokuvan Joutselta N: 7, Juho Heikinpoika Paavola, on syntynyt 22/4 1885, k. p. bitovllisella naingnyt ja luottamukselluottomusta naingnyt

Kivennavalla heinäkuun 13. p:nä 1918

Kerttu Bastman
u. l. tekee

Lomake 30-pennin.

Pöytäkirja tehty Kivennavan Suojeluskunnan Esikunnassa

heinä kuun 26 päivänä vuonna 1918 sen johdosta, että Päämajan tutkintoasiain Tuomari on pyytänyt lausuntoa alempana mainitusta vangista.

Läsnä olivat seuraavat Esikunnan jäsenet: A Jantunen, J Havia ja A Westerinen.

Vangin nimi ja ammatti: Paavolainen Juho Heikinpoika Talollinen.

Missä ja milloin syntynyt: Kivennavalla, Joutselkä 22/4 1885

Kotipaikka ja kodin osoite: Kivennapa Joutselkä

Jos naimaton, millainen toimeentulo: --

Jos naimisissa tahi leski, paljonko alaikäisiä lapsia ja minkälaiset varallisuussuhteet:

vaimo ja neljä lasta, kohtalaisissa varoissa.

Minkälainen luonteeltaan, kiivas tai rauhallinen, työteliäs vaiko lakkoihin yllyttelijä:

Rauhallinen, työteliäs

Elämäntavat (säännölliset tahi kuljeksivaa elämää): säännölliset

Missä ja kenen luona tehnyt työtä ja minkälaisen arvostelun hänen työnantajansa yleensä hänestä antavat: kotonaan

Onko kuulunut Työväenyhdistykseen ja mikä asema siinä: On. Puheenjohtaja.

Onko kuulunut punakaartiin ja mikä asema siinä: On kuulunut p.k. elintarvejaostoon, Kivennavan kunnallisjärjestöön P.K. aikana.

Missä ja milloin ollut taisteluissa: missä muissa toiminnoissa ollut: mitä aseita on kantanut ja onko vangin

Huhtikuun alussa alkoivat hyökkäykset Karjalan rintamalla ja Tampereen valtauksen (4.-5.4.) jälkeen painopiste oli siellä. Kannaksella oli myös venäläisiä joukkoja enemmän mukana kuin muualla. Eversti E. Ausfeldin joukon (6000 miestä, 8 tykkiä) tehtävänä oli edetä Raudusta Kivennavan kautta Viipurin–Pietarin rautatielle ja katkaista punaisten yhteydet. Huhtikuun 20. valkoiset valtasivat Vuottaan ja etenivät Kivennavan kirkolle 21.4.1918. – Juho Heikinpoika Paavolaisen papereissa viitataan valkoisten suunnittelemaan kiertoliikkeeseen idän puolelta. Näitä taistelujen yksityiskohtia tulee jonkun muun sitten selvittää.

Paavolaisia punaisten puolella

Surmansa saaneita punaisia Paavolaisia esiintyy Sotasurmat 1914–1922 -tietokannassa vain yksi, ompelijatar Katri Paavolainen, syntymäpaikkana Jyväskylä. Kuka hän on – eipä ole vielä kukaan ottanut selvittääkseen.

Kansallisarkistossa on jo lähes 90 vuotta ollut julkisina kaikki sisällissodan aikaiset asiakirjat, joiden joukossa on viisi sukunimeltään Paavolaista. Olen litteroinut kaikkien viiden Paavolaisen asiakirjat. Niistä yhdestä valitettiin Valtiorikosylioikeuteen (VRYO), ja tuomio siellä aleni hieman.

Ehkä itsenäistymisen 90-vuotisjuhla on

luona sellaista löydetty: *Ei taistelussa.*

Onko vanki ottanut osaa aseista riisumiseen ennen sotaa ja sodan aikana ja millä tavalla: ryöstöihin, murhiin, räjäköksiin, murhapolttoihin ja kiristyksiin, sosialistien suurlakon aikana viime syksynä ja myöhemmin ja onko vangin luona löydetty ryöstettyä tavaraa. *Ei*

Onko vanki tehnyt mitään muuta Esikunnan tiedossa olevia rikoksia nykyisen sodan aikana: *Ollut kaikin puolin asioiden kehittymiseen Kivennavalla vaikuttajana, varsinkin kotikylässään Joutselässä.*

Onko vanki esiintynyt kiihottajana:

punaiseen kaartiin: *On*

vallankumoukseen: *On*

laillista hallitusta vastaan: *On*

asevelvollisuutta vastaan: *--*

levittänyt väriä kulkupuheita sotatoimista: *On*

tahi uhkauksia laillisen hallituksen kannattajia vastaan:

Oheenliitetäänkö valallisia todistuksia ja ovatko

todistusten antajat luotettavia:

Kaupanhoit Onni Kopperin ja kauppias Wille

Wirolainen, jotka ovat luotetut henkilöt.

Esikunnan lausunto vangitusta: *Aikaisempi elämä moitteeton ja ollut luotettu,*

tosin ollut mutta vaikuttanut va-henkilö seutunsa

asioit hinden kehitykseen punaisten aikana.

[leima:] Kivennavan Paikallisesikunta. Kivennapa.

Juss Havia, Armas Jantunen, A. Westerinen.

No 2962

Todistus valtiorikosoikeuteen haastetulle.

[täytetty lomake:]

Valtiorikosoikeuden syyttäjistön *Wiipurissa* oelvan paikalliskanslian pyynnöstä olen tänään haastanut valtiorikoksesta pidätettynä olleen, mutta vankipassilla N.o ---- toistaiseksi vapaaksi lasketun *Tal. Juho Paavolaisen Kivennapa*, synt 22/4 1885 saapumaan lokakuun 11 päivänä klo 9 ap 1918 mainittuun syyttäjistön paikalliskansliaan (osote: *W:ri, Aleksanterinkatu 4.*) sieltä ohjattavaksi Valtiorikosoikeuteen vastaamaan syytteeseen sanotusta rikoksesta, ollen hänen matkaa varten Oikeuteen varustauduttava kolmeksi päiväksi perillä loa varten riittävällä muonalla sekä tällä todistukella ja hänelle annetulla vankipassilla/vapaalipulla.

Haastettua muistutetaan, että haastetta on välttämättömästi toteltava niiden seuraamusten uhalla, mitkä laissa on haasteen noudattamatta jättämisestä säädetty sekä mitkä ehdonalaiseen vapauteen päästettäessä on silloin annettujen ohjeiden rikkomisesta määrätty.

Wiipurissa, loka kuun 11 p.nä 1918.

[allekirjoitus vaikealukuinen:]

O J Törplef

Haastemies.

sopiva hetki tälle vaikealle aiheelle. Johtokunnan päätöksellä esitellään sukulehdessä vain yksi tapaus, hänen jälkeläistensä antamalla luvalla: Juho Heikinpojan (T51) aineisto. Muut valmiit aineistot on saatavissa puheenjohtajalta tai päätoimittajalta.

Nämä Joutselästä ja Terijoelta olevat Paavolaiset ovat olleet valtiorikosoikeuksissa tutkittavina ja tuomittavina, kuten kymmenet tuhannet muutkin suomalaiset. Mukana olivat papinkirjat ja kaavakepohjille kirjoitetut lausunnot paikallisilta suojeluskunnilta, kuulustelupöytäkirjat ja todistajalausuntoja tarvittaessa. – Kuulustelut ja pöytäkirjat ovat yleensä lomak-

keita, joita on yliviivattu ja kaunokirjoituksella täytetty soveltuvien osien. Ohessa *kursiivi tarkoittaa käsialalla kirjoitettuja kohtia.*

Syytösnimikkeitä oli vain kaksi ja molemmat kovia: valtiopetos tai avunanto valtiopetokseen. Lievemmistä ei edes puhuttu, sillä tammikuussa tapahtunut vallankaappaus, josta rivipunaiset eivät voineet olla vastuussa, oli tapahtunut laillista hallitusta vastaan.

Suuri osa punaisista joutui ikään kuin puun ja kuoren väliin ja entiset työväenyhdistyksen miehet, rauhantahtoisetkin, joutuivat ottamaan aseensa, vain vastuullisesti hoitaessaan kylänsä asioita. Näin he tulivat syyllistyneiksi vähintään-

No 2962

Täten tunnustan tänään saaneeni haasteen saapua *W: ri Aleksanterink 4* kokoontuvaan Valtiorikosoikeuteen maanataiksi /torstaiksi lokakuun 11 päiväksi klo 9 ap 1918 vastamaan syytteeeseen valtiorikoksesta.

Wiipurissa lokakuun 11 p:nä 1918.

[allek:] *Juho Paavolainen.* haastettu.

Todistaa
O J Törplef
Haastemies.

No 1784

Vankipassi.

Suomen Senaatin kesäkuun 28 päivänä 1918 antaman määräyksen nojalla käsketään täten valtiorikoksesta pidätetty

Tal. Juho Paavolainen, Kivennapa synt 22/4 1885

tämän passituksen nojalla lähtemään *kotiseudulleen* ja tulee hänen viipymättä suorinta tietä matkustaa määräpaikkansa ja siellä heti ilmoittautua asianomaiselle poliisiviranomaiselle (maaseudulla kruununnimismiehelle ja kaupungissa poliisikamariin). [seuraa 5 kohdan luettelo vankia koskevista

määräyksistä siihen asti kunnes kutsu Valtiorikosoikeuteen tulee]

Tämän passituksen nojalla on vangilla vapaa rautatiematka vankileiristä määräpaikkansa lähimmälle rautatieasemalle sekä, kun hänen asiansa tulee Valtiorikosoikeudessa esille, viimeksi mainitulta asemalta sinne, missä sanottu Oikeus istuu.

[allekirj:]

Wiipurissa lokakuun 11 päivänä 1918:

Edgar Brunow [?] Paikallinen tutkintoasiapäällikkö; [leima:] Wiipurin tutkintolautakunta

Majuri Wennerström Vankileirin Päällikkö. [leima:] Wiipurin Pakkotyölaitos

[ruutupaperille käsin kirjoitettu lausunto:]

Talollinen Juhana Heikinpoika Paavolainen tämän pitäjän Joutselän kylästä, oli kylän Työväen yhdistys valinnut viime tammikuun 27 p:nä pitämässään kokouksessa puheenjohtajakseen, vaikka hän sitä kovasti vastusti.

Samassa kokouksessa yhdistyksenä esittäessä punakaartin perustamista kylään, vastusti Juho Paavolainen sen perustamista sanoen: "Voipiko yhdistys vastata kaikista niistä seurauksista joita

kin "avunantorikokseen". Todistusaineistoina käytettiin mm. punakaartin tilikirjoja ja niistä näkyviä päivärahoiden maksatuksia. Yhtä paljon näkyy painaneen maine rauhallisena tai "hankalana" tyyppinä.

Spontaanit sota-oikeudet saatiin loppumaan, kun senaatti jo toukokuussa päätti, että oikeudenkäytön linja on ainoa oikea tapa. Vaati kuitenkin aikaa luoda se järjestelmä, jossa punaisten asiakirjat ja niistä saatava todistusaineisto koottiin Tutkintaosastoon ja lähetettiin sieltä henkilökortteina taas paikallisiin oikeuksiin. – Paavolaisten tapauksissakin on todistusaineistoissa hieman sekaannuksia, kun on ollut kaksi samaa etunimeä, melkein

samoilla paikoilla.

Vastapainona oli se, että elintarviketilanne huononi, kun oikeudenkäyntien alut viipyivät. Mutta asiat olivat sidoksissa toisiinsa – päätäjien valinnathan käydään aina huonon ja huonomman välillä.

Jokainen tuntemani, joka tänä päivänä lukee näitä asiakirjoja, järkyttyy itse tekojen mitättömyydestä ja toiminnan inhimillisesti ymmärrettävästä arkisuudesta ja pelkästä vastuunkannosta. Niiden perusteella langetut tuomiot ovat olleet järjettömän suuria ja kohtuuttomia.

Juho Heikinpoika Paavolaisen puolustuskirjoitus on hienosti laadittu – ja uljas esimerkki suoraselkäisestä rehellisyydestä ja oikeu-

... pass
Wiipur
vankil

*mahdollisesti kaartin perustaminen voisi tuottaa?”
Tämän kaiken voimme vaadittaessa valallamme
vahvistaa. Kivennavan Joutselässä lokakuun 8 p:
nä 1918. Wille Häyrynen, Juho Tikka, Taalolinen
Joutselkä.*

Ylempänä olevat nimikirjoitukset oikeaksi todistavat:

Esa Hoppania P.T. Matti Talvenheimo

[reunuksessa lyijykynällä lisämerkintä S.Tikka tai
T.Tikka

[PP: huom. Kivennavan punakaartin päällikön nimi oli
T. Tikka]

[viivapaperille kirjoitettu:]

Liite Juho Paavolainen pöyt. kirj.

*Kun viime kevänä punaisen hallituksen aikana
eräänä iltana satuin ottamaan puhelimen kuulotorven
korvalleni niin juuri Simo Susi Kivennavalla ja
Juho Paavolainen Joutselässä puhuivat seuraavaa,
Juho Paavolainen kysyi että mihin toimenpiteisiin
ryhdyttäisiin kun Kylällä liikkuu sellainen huhu että
tänä, iltana hyökkää Wenäjänpuolelta Suomalaista
valkokaartia tästä Joutselän kautta Kivennapaa
valloittamaan, Että kylän porvareille on annettu
siitä erityisesti tieto, ja ne ovat juuri menossa
potattikuoppiin ja kuka minnekin piiloon. Sanoi että*

*Onni Kopperi on semmoista huhua levittänyt ja kuuluu
myöskin pakkavan tavaroitaan lähteäkseen sotaa
pakoon, Simo Susi sanoi että hyvin yksinkertaisesti
antakaa sille Kopperille kuula kalloon, Elikkä
ottaka se miesi hanskoihin ja tuokaa aamulla tänne
Kivennavalle, Sekä käski lähettämään patrullit
Rajajoelle ja heti tietoittamaan tapahtumista
Kivennavalle, Jonka Paavolainen lupasi niin tehdä,*

*Jonkä täten pyynnöstä todista Kivennavalla Kesäk 30
p 1918.*

Wille Wirolainen.

[viivapaperille kirjoitettu kuvaus:]

Joutselässä 22.6.18

Herra Komentantti A. Jantunen. Kivennapa.

*Juho Paavolainen Kivennavan Joutselän kylästä
joka on nykyään vankina Kivennavalla, voin hänen
toimistaan mainita seuraavaa, Silloin kuin Raivolan
puna kaarti tuli Kivennavalle ja teki Kivennavalla
vallankumouksen jossa ryöstivät Laillisilta Kunnan
ja Kruunun virkamiehiltä virat sekä kassat oli etellä
mainittu henkilö kutsuttu tilaisuuteen ottamaan virkoja
pois, sekä virkoja vastaanottamaan, seuraavana
päivänä oli Juho Paavolainen Joutselässä aamulla
varhain antamassa raporttia mitä neuvoja hän
Kivennavalta Raivolan punakaartilta sai. esimerkiksi,*

sitetaan
rin sota-
eiriin ...

dentunnosta. Oletin ilman muuta, että tuomio
purettaisiin.

Kun sitten löysin oheisen päätöksen VRYO:n
päättöluettelosta olin kuin puulla päähän lyöty,
ja päätös tuntui suorastaan ”pilkan teolta”: 12
(+15) vuoden kuritushuonetuomio alennettiin
8 (+10) vuoteen.

Täytäntöönpanot

Vankiasioiden hoidossa oli monta visaista pul-
maa. Ne olivat hallinnollisesti sekä armeijan
että senaatin alaisuudessa. Oikeusistuimet
päästiin perustamaan vasta toukokuun lopusta,
niitä lisättiin vielä heinäkuun puolivälissä. Vi-
ipurin vankileirejä aiottiin jossain vaiheessa

turvallisuussyistä evakuoida länneemmäksi,
kuten muitakin Kymijoen itäpuoleisia leirejä,
mutta hankkeesta luovuttiin.

Alle kolmen vuoden kuritushuonetuomiot
määrättiin jo 20.6. ehdollisiksi, millä saatiin
vankileirejä tyhjennettyä – pahenevan ruoka- ja
tautikatastrofin ollessa jo näköpiirissä. Kaikki
komendantit, mm. Viipurissa, eivät totelleet an-
nettua käskyä, jonka mukaan omaisten tuoma
ruoka oli luvallista. Syyskuun puolivälissä 1918
lakkasi vankiloista sotilashallinto. Vankimäärä
oli tuolloin n. 23000. Viipurin vankileirin van-
kimäärä 2313.

Ensimmäiset armahduspäätökset anneti-
tiin 30.10. ja 7.12. vielä Svinhufvudin nimissä.

Julistus, 24 tunnin kuluessa on kaikkien tuotava aseensa pois punakaartille, joita vastaanottivat Simo Susi ja Juho Paavolainen, sen jälkeen hän toimi ainoastaan luottamushenkilönä punakaartin yhteydessä Elintarvikelautakunnassa joka päivä, sitten noin 4 päivää ennen Valkoisten tuloa Kivennavalle, teki Juho Paavolainen, illalla kello 9sän aikaan seuraavan tietonannon Kivennavalle ja Terijoelle punakaartin päälliköille, meitä Joutselässä uhkaa vaara, [m]eitä täällä on niin vähän, Lahtarit aikoo hyökätä venäjän puolelta suomen puolelle joka on varma tieto, Kopperi on käskenyt Joutselän porvaria menemään 3meksi vuorokauteksi perunakuoppiin piiloon ja hän itse on ja lahtari, Kivennavalta Simo Susi vastasi että Kopperi on tapettava paikalla koska hän toimii lahtarina ja tieton antajana, ja samana yönä oli Kivennavalta lähtössä Joutselkään 200 punakaartilaista ja 5si kuularuiskua lahtaria vastaan ja Kopperia tappamaan, vaan kumminki raukesi heitän tulonsa, En tietä mistä syystä vaan seuraavana päivänä tuli Kivennavalta punakaartin päällikkö Vihtori Hänninen minua Joutselkään tutkimaan ja ehken tappamaan, joka jäi kumminkin vain tutkintaan,

Hänninen tuli meille Borwninki kädessä ja sanoi minulle missä nyt on ne lahtarit mitkä sinä olet sanonut tulevan Joutselkään, virka heti, minä kerroin että eihän meillä ole itsellä peruna kuoppia, enkä ole itse käyny perunakuopissa enkä ole toisia käskenyt, joka tutkinta kun ei ollu asiassa perää niin jäi sikseen, en tietä missä tarkoituksessa teki Juho Paavolainen minun päälleni etellä kerrotun ilmoituksen en ymmärrä, vaan minun murhani oli hyvin likellä, etellä kerrotun raportini kuulin omalla korvallani kun Juho Paavolainen, soitti teleffoonitse kirkolle kun olin urkimassa punakaartin tietoja teleffoonitse joista saimme kaikki kuulla, muuta en tietä kertoa kuin olen etellä kertunut jotka valallani tunnustan.

Joutselässä 22/6 18.

Onni Kopperi.

[alareunaan lisätty toisella käsialalla:] Todistaja Onni Kopperi on tunnettu luotetuksi henkilöksi todistetaan. Kivennapa 26/6
Armas Jantunen Esik.päällikkö,
A Westerinen Kansliap

Syyskuun puolivälin vangeista 75 % oli päässyt vapautteen vuoden 1919 alkuun mennessä, eli jäljellä oli reilut 5000. Sisäpoliittisesti yhä hankalammaksi muuttuva tilanne pyrittiin hoitamaan siten, että jäljellä olevien vankien armahtamiset tapahtuivat tämän jälkeen säännöllisesti

Juho Heikinpoika on todennäköisesti vapautunut jo aiemmissa armahduksissaan, sillä hänen viides lapsensa Erkki syntyi jo vuonna 1921.

Elämän oli jatkuttava. Myötätuntoni ilmaisi hänen jälkeläisilleen.

19.06.1919
30.01.1920 vankeja oli vielä n.
4000
20.01.1921 vankeja oli vielä n. 1000
21.05.1921
07.12.1923
23.10.1925 vankeja oli vielä n. 200
ja
18.05. 1927 vankeja oli n. 50

Pentti Paavolainen

kunnallistoimikuntaan toinen henkilö. Tämän viikon kuluttua sain puhelimella Kivennavan kirkolta kotiini käskyn saapua kirkolle. Käskyn saatuaani menin ottamaan asioista selkoa, sekä sitä mitä käsky tarkoitti. Minulle ilmoitettiin, että minut oli määrätty elintarvelautakuntaan ja että sosialidemokraattiseen puolueeseen kuuluvana oli minun pakko jokin toimi vastaan ottaa. Kun en tätä tointa pitänyt kapinallisena, otin sen vastaan. Ensi alussa kirjoitin valmiiksi kesken jääneitä tilastoja ja myöhemmin liukuin matkoilla elintarpeitten otossa. Huomautan vielä, että jouduin kapinaan kielteisesti suhtautuen punakaartilaisien puolelta aseellisen uhan alaiseksi, saaden ankarana hermokohtauksen ja olin pakotettu turvautumaan lääkkeisiin.

Mitään perää ei ole siinä kauppias Kopperin ilmiannossa, että minä olisin toiminut punakaartin urkkijana. Tälle tahallisesti vääristellylle ilmiannolleen lienee hän saanut aiheutta siitä, että minä ollen sattumalta eräänä iltana Joutselän osuuskaupalla, jonka hoitajana oli lankomiehene, soitin Kivennavan kirkolle punakaartin kansliaan kysyen oliko perää siinä huhussa, että valkoisia olisi tulossa Venäjän rajalla päin ja että punaiset aikoisivat tulla Kivennavalta päin vastaan, jolloin luonnollisesti olisi ollut pelättävissä, että Joutselän tienoilla syntyisi taisteluita. Kysyn tätä, jotta tietäisimme paeta kylästä. Punakaartin kansliassa sattui olemaan Joutselän osaston päällikkö Tuomas Tikka ja vastasi hän, ettei sellaisessa huhussa ollut perää. Kohta tämän jälkeen soitettiin Kivennavan kirkolta taas osuuskaupalle ja

minulta tiedusteltiin puhelinkysymykseni johdosta, että mistä olin sellaisen huhun kuullut ja huomautettiin, että sellainen saattaisi olla provoseerausta. Vastasin, että sellaista puhuivat vain kylän ”ämmät” ja ettei sitä kai tarvinnut vakavalta kannalta ottaakaan. Tässä on koko se keskustelu, jonka kauppias Kopperi on puhelimesta kuunnellen kuullut ja jonka nojalla hän on mennyt ilmiantamaan minut urkkijana. En voi olla vielä huomauttamatta, että kauppias Kopperi samoin kuin muutkin lähiseudun kauppiat ovat suorastaan vihamielisiä minua kohtaan, kun nykyisenä aikana olen puhunut kauppiaitten liiallisten hintojen ottamista ja tarpeettomasta rikastumisesta sekä innokkaasti ja menestyksellä puhunut osuuskaupan kannatuksen hyväksi. Ken maalaisloja tuntee, tietää hyvin millaiseen huutoon osuusliikkeen kannattajat ja sen eteenpäin viejät joutuvat sivistymättömien maalaiskauppiaitten keskuudessa. Tältä kannalta ovat myöskin arvosteltavat ne edesvastuuttomat ilmiannot, joita minua vastaan on tehty.

Kun minä en ole ottanut osaa kapinaan enkä edes sitä kannattanut, vaan päinvastoin viimeiseen asti puhunut sitä vastaan, niin anon nöyrimmin, että minulle tuomittu ankara rangaistus lievennettäisiin ehdonlaiseksi vapaudeksi.

Viipurissa 18 p:nä lokakuuta 1918.

[allekirjoitus eri käsialalla:] Juho Paavolainen

[pääkäsiala:] Kirjoitti Viljo Linni, lakit. ylioppilas

Vuoden 1918 sodan eri nimet

Sota tunnetaan erilaisia ideologisia painotuksia sisältävillä nimillä kansalaissota, vapaussota, veljessota, kapina, punakapina, torpparikapina, vallankumous, luokkasota.

Vuonna 1918 sotaa nimitettiin yleisesti kansalaissodaksi venäjän kielen mukaan (гражданская война). Termiä käytetään myös ranskan, englannin ja saksan kielissä. Myöhemmin yleistyi suomenruotsalaisesta kielenkäytöstä termi sisällissota (*inbördeskriget*). Historiantutkimuksessa sotaa kutsutaan nykyisin pääasiassa sisällissodaksi, joka sopii paremmin myös kansainväliseen käytäntöön. Se kuvaa sodan luonnetta neutraalisti, (vrt. vapaussota, luokkasota), ja sisällyttää ulkovaltojen osallistumisen sotaan. Toisaalta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen vapaussota-termin käyttö on kokenut Suomessa hienoisen renessanssin.

Lähde: wikipedia

Muistoja 50-luvulta

Karjalaisuus tuli lapsena esiin kenties selvimmin siinä, että kodissamme Koskella HI asui ”laaja-alainen” perhe. Leskiäitini eli kolmen lapsensa lisäksi samassa taloudessa isänsä, anoppinsa, miehensä veljen ja vuoteen -49 miehensä sisaren kanssa. Talossa vieraili säännöllisesti niin isän- kuin varsinkin äidinpuoleisia sukulaisia, jotkut heistä peräti viikon, pari yhtäjaksoisesti. Viime mainituista itselleni rakkain oli Hepu-täti alias Helena Erkintytär Paavolainen. Aina herttainen hymy, kauniit hampaat, elegantit vaatteet ja ahh – ne ihanat kengät. Kun katselin häntä riippukeinussa, kirja kädessä viettämässä ilta-päivähetkeä ennen tai jälkeen kahvin, päätin että minustakin tulee vielä kaupunkilainen – ei tarvitse laittaa ruokaa, tiskata eikä siivota, voi vain istuskella riippukeinussa.

Satunnaisista vieraista oli mieleinen myös Hepu-tädin isä Erkki, josta aina henki tietynlainen arvovalta ja joka kättelytilanteessa, tapansa mukaan, nipisti poskesta (se sattui!) sekä kysyi joka kerta todistuksen numeroita. Lausuin ahkerasti erilaisissa juhlissa ja iltamissa, mutta setä Erkkille lausuminen oli kova juttu. Jännitti välillä niin että polvet tutisivat. Kehuja onneksi tuli joka kerta, mikä näin aikuisen näkökulmasta on itsestään selvää, mutta lapselle joka kerta yhtä kyseenalaista.

Mukana seurasi joskus myös saman perheen poika Jaakko, joka nuorena opiskelijana mielellään höysti puhettaan erilaisilla sivistyssanoilla. Niitä me maalaiset sitten suu pyöreänä yritimme ymmärtää. Lukiossa olikin itsestään selvyys, että valitsin vapaaehtoiseksi kieleksi latinan, mistä tänä päivänäkin olen tyytyväinen.

Satunnaisista kävijöistä jäivät mieleeni – kuten ilmeisesti monille muillekin – Mari-täti ja Sasu-setä. Viimeksi mainittu hieman vihtorityyppisenä ja ensiksi mainittu tomerana ja hauskana.

Hieman varauksellisesti suhtauduin Martta

Paavolaisen käynteihin. Opettaja-täti ei juuri hymyä suonut edes meille lapsille, lähinnä vain marisi milloin mistäkin – syytä tai syyttä – sitä ei lapselle tietenkään kerrottu.

Kuvassa Hepu-täti vasemmalla ja Aili Bister oikealla.

Kerran iltahämärissä ovikelloa soitti pitkässä ulsterissaan ”salaperäinen” sukulainen. Komea, kodissamme hieman erikoisille aromeille tuoksahtava mies, jonka käytös hurmasi täysin pienen tytönkin. Olin ylen hämmästynyt, etteivät hänen kauniit puheensa ja miellyttävä käytöksensä tehneet vaikutusta äitiini, joka tavoistaan poiketen suhtautui täysin torjuvasti vieraaseen. Jälkeenpäin kuulin, että Olavi Paavolainen oli muistanut Aili-sukulaisensa matkallaan Hauholta Lahteen havaittuaan rahapulan akuutiksi. Aililta ei rahaa tippunut, mutta

Olavi Paavolaisen onneksi talossa asui miespuolinen Bister, setäni Toivo, jolla tunnetusti aina oli hyvin avarataskuiset housut jalassaan.

Näiden ja monien, monien muiden vierailut meille Koskelle jäivät mieleen. Toisin päin vierailuja oli harvemmin. Lieköhän johtunut sodanjälkeisestä ajasta, jolloin me maalaisserkut olimme arvossa arvaamattomassa.

Summa summarum. Kiitos kaikille kun kävitte silloin ja sen jälkeenkin. Annoitte tälle Hämeessä syntyneelle tytölle tunteen, että minullakin oli juureni vakaasti josakin, vaikka pienenä koululaisena jouduinkin ikään kuin puolustelemaan paikkaani hämäläisessä yhteisössä. Meitä karjalaisia pidettiin tuolloin ja joskus vielä tänä päivänäkin hieman ”erilaisina” suomalaisina.

Juho Paavolaisen Aili Bisterin tytär Raija Valonen

P.S. Olen asunut kaupungissa noin 40 vuotta. Olen siivonnut, tiskannut ja laittanut ruokaa. Nyt asun taas maalla Koskella. Siivoan, tiskaan ja teen ruokaa, MUTTA istun usein myös riippukeinussa lukemassa kirjaa. Toiveet siis toteutuvat – ainakin osittain!

*Reino Paavolainen ja
Oma Martti Paavolai-
nen keräsivät ansiok-
kaasti muistitietoa
suvun vaiheista ja*

*kirjasivat
myös omia
muistelmi-
ään. Näin*

1918

*on myös
vuoden 1918 tapah-
tumista Kivennavalla
säilynyt eläviä ku-
vauksia.*

*Johannes Paavolainen toimi Kivennavalla
kuntakokouksen valitsemana nimismiehenä
punaisten tuloon asti.*

Eräänä päivänä ilmestyi meille joukko punakaartilaisia suorittamaan ase-etsintöjä. Kun tarkastajat astuivat sisähuoneisiin, kiinnitti etsintöjä johtava mies huomionsa piirongin alla olevaan litteään laatikkoon. ”Mitä tuossa on?”, kysyi johtaja. Äiti [Vesta Paavolainen] kertoi olevansa taiteilija ja sanoi laatikon sisältävän taiteilijatarpeita. Kun johtaja näki laatikossa olevat öljyväriputket ym., hän innostui heti ja puhe kääntyi taiteeseen. Hän ilmoitti itsekin olevansa viipurilainen taiteilija. Ja niinpä sitten ”sisarsielut” keskustelivat kauan maalauksesta ja tarkastelivat äidin tekemiä tauluja huoneiden seinillä.

Isä Johanneksella sitä vastoin oli pistoolinpanoksia kirjoituspöydän laatikossa. Kauhukseen hän muisti ne, kun johtaja kehoitti häntä aukaisemaan laatikoita. Samassa laatikossa oli äidin ja isän vanhoja rakkauskirjeitä. Samalla kun isä veti auki laatikkoa, hän painoi peukalollaan kirjepinoa niin, että ne liukuivat panosrasioitten yli. Hän sanoi: ”Täällä nyt on vain vaimoni ja minun nuoruudenaikaisia rakkauskirjeitä.” Johtaja nosti torjuvasti kätensä ja sanoi: ”Antaa olla, antaa olla.” Äiti Vestan taiteellisuus oli tehnyt vaikutuksensa, arvelen.

Aseiden etsintä jäi sillä kerralla. Lasisessa kattovalaisimessa oli piilotettuna kiväärinpatruunoita. Ne heijastuivat lasin läpi ja muistan, miten jännittyneenä tuijotin niitä. Onneksi etsijät

eivät kiinnittäneet huomiotaan lapsiin ja asia jäi heiltä huomaamatta. Ja lattian alla säilyi sotilaskiväärinkin.

Se oli joku sunnuntai tammikuussa, kun koko perheemme, äiti, isä, Aulis, Maire ja minä tulimme kirkosta ja olimme menossa kotiimme Tuulelaan. Olimme lähellä kotiporttia, kun näimme pappilasta päin tulevan suurehkon ratsastavan punakaartilaisosaston. Emme ehtineet pihaan, kun osasto saapui kohdallemme saartaen meidät asettumalla puoliympyrän muotoon eteemme. Keskelle asettunut punaupseeri – Kaljunen – pysähdytti hevosensa, veti sen pystyyn ja kysyi isältäni: ”Mikä mies?”, johon isä vastasi: ”Paavolainen”. ”Kyllä minä teidät tunnen”, sanoi punaupseeri ja paljasti samalla aseensa ja uhkasi: ”Minä tulen ampumaan teidät”. Isä vastasi: ”Ampukaa vaan, mutta minä en tule luopumaan periaatteistani.” Tämän jälkeen käski ”kenraali” saattoväkensä poistumaan kuulomatkan ulkopuolelle ja keskusteli isän kanssa. Keskustelun aihetta en muista, mutta jonkinlaiseen yksimielisyyteen he lie pääsivät, koska upseeri veti kätensä päähineensä reunaan, veti ratsunsa kahdelle jalalle pystyyn ja ratsasti seurueineen kunnantalon suuntaan.

Kerran taas punakaartilaisia ratsasti tiellä meidän lasten ohi. Heiltä putosi viiden patruunan lipas tielle. Me tietysti korjasimme ne ja veimme riemusaatossa kotiin. Selitimme, että kyllä me nyt voitamme, kun saimme näin paljon panoksia! – Äiti kauhistui ja sanoi ettemme saa niitä tuoda kotiin. Meille tuli ongelma: mihin me ne nyt laitamme. Pudotimme ne kaivoon.

Eräänä päivänä olivat punakaartilaiset käyneet pappilassa takavarikoimassa viljaa. He olivat otaneet riihessä olevat lyhteetkin. Taas heiltä putosi yksi lyhde tielle. Tottakai me sen korjasimme ja veimme kotiin. Siellä me sitten herkuttelimme poimien vehnänjyvän kerrallaan suuhumme, ja ne maistuivat ihanalle. — **Reino Paavolainen**

Täpärä pelastuminen

Johannes-setä (Paavolainen) ja Taavi-setä (Keinänen) ja Iivari-eno (Pimiä) lähtivät 14. päivänä maaliskuuta 1918 valkoisten puolelle Valkjärvelle.

Edellisenä iltana he kävivät saunassa entisen kunnanlääkäri Gorschnikin talossa, jossa silloin asuimme Johannes-setäläisten kanssa. Ettei kolmen miehen yhtäaikainen lähtö herättäisi punaisten huomiota, päättivät he kaikki lähteä eri aikoina ja mennä omia teitään. Kokoontumispaikkana oli Matti Sarven talo Kotselän kylässä.

Iivari-eno ja Taavi-setä lähtivät hiihtäen ja Johannes-setä hevosella Vesta-tädin toimiessa kuskina. He olivat menossa asemalle, josta Johanneksen muka piti mennä Viipuriin lääkäriin; sovittu selitystarina punaisten varalle. Lähtiessään oli Johannes-setä harkinnut, ottaako kiväärinsä mukaan vai ei. Kuitenkin olivat Vesta-tädin kanssa tulleet siihen tulokseen, että oli viisainta lähteä ilman asetta, koska punaiset aina tarkastivat heidät.

Hiihtäjien piti pyrkiä Kotselkään Konnun tietä ja sieltä metsiä myöten Sarvelaan. Kaikki olisi sujunut hyvin, ellei Iivari-eno olisi tehnyt elämänsä suurinta virhettä. Hänen lähestyessään Konnun tienhaaraa, alkoi Raivolon tieltä kuulua huutoa ja meteliä. Tästä Iivari-eno arvasi punaisten olevan tulossa ja piiloutui. Hänet huomattiin, pidätettiin ja tuotiin takaisin kirkonkylään, josta hänet vietiin Valkjärvelle ja ammuttiin 18.3.1918.

Johannes-setä ja Taavi-setä pääsivät seikkailulta

Sarven Matille Kotselkään, jossa he alkoivat odottaa Iivari-enon tuloa. Kun arvioitu tuloaika oli mennyt eikä Iivari-enoa alkanut kuulua, alkoivat pahat aavistukset kierrellä miesten mielissä. Ratkaisun aika lähestyi: odottaako vaiko lähteä? Talon isäntä, pitkä ja vahva mies, luonteeltaan peräänantamaton ja sisukas, tempaisi kirveen käteensä ja sanoi: ”Ensimmäinen punakaartilainen, joka tuosta ovesta tulee, saa tästä.”

Kun Iivari-enoa ei vain kuulunut, alkoivat miehet uskoa, että asiat hänen kohdallaan olivat hullusti. Sarvi kehoitti lähtijöitä matkaan, koska alkoi jo hämärtää. Johannes-sedälle hän antoi oman suuren, viilasta tehdyn lahtipuukkonsa edes jonkinlaiseksi aseeksi kaiken varalta. Kun Taavi-setä ja Johannes-setä hiihtivät Kotselän järven kohdalle, alkoi Uupuneen kylän suunnalta kuulua kovaa kulkusten kilinää. Nyt ei enää ollut epäilystäkään Iivari-enon kohtalosta ja pidättäjät olivat tulossa.

Edestäpäin oli tie tukossa, takaisin ei voinut kääntyä ja metsässä syvässä, upottavassa lumessa kaksi yhdellä pistoolilla varustettua miestä olisi ollut helppo saalis kiväärein aseistetulle miesjoukolle. Tehtiin nopea päätös, elävinä ei antauduta ja ase ampumavalmiina eteenpäin. Oli ehdittävä ennen punaisia Viipurin tielle oikaisevalle metsätielle. Ja hädin tuskin ehdittiin. Parikymmentä metriä ehditvät miehet hiihtää oikotietä ja piiloutua kinokseen, harvaan metsikköön katajapensaitten suojaan, kun punaiset laskettelivat ohi, hämäräkössä kiinnittämättä huomiotaan oikotielle.

Punaiset painuivat Kotselkään, mutta Sarvi oli kirveellä uhaten antanut heille matkapassit. Johannes ja Taavi saapuivat valkoisten puolelle. Jossakin matkansa vaiheessa he olivat joutuneet ylittämään poltetun Kiviniemen sillan. Siinä ei ollut jäljellä muuta kuin ratakiskot ja muita rautaosia. Jokunen laudanpala oli laitettu, ja siitä oli yli mentävä. Alla virtasi vuolaana Vuoksi. Johanneksella oli korkeanpaikan kammo ja tämä oli tuskien taival yli mennä. Siinä hän oli itselleen sanonut, että jos hän tästä yli selviää, niin tätä tietä hän ei takaisin tule.

Jos punaiset olisivat ajaneet meluamatta ja ilman aisakelloja, olisivat pakenijat hiihtäneet suoraan pidättäjien syliin. — **Oma Martti Paavolainen**

LAURI PAAVOLAISEN PERHE KIVENNAVALTA VUONNA 1946

Sukulehden edellisessä numerossa 33 saimme kokea Annikki Paavolaisen kanssa Lauri Paavolaisen perheen toisen lähdön evakkotaipaleelle Polviselältä. Nyt Tapio Paavolainen vie meidät evakkomatkan päätepisteeseen Hauhon Vitsiälään.

Evakkotaival päättyi Hauhon Vitsiälän Han-nulaan loppuvuodesta 1946. Perheeseemme kuului tuolloin Lauri-isä, Lempi-äiti ja lapset Annikki, Tapio, Mirja ja Marja-Leena sekä Lauri-isän äiti Anni, Esteri-sisko ja Eino-veli. Meitä oli 9 henkeä ja kattoa päämme päälle tarvittiin.

Tuumasta toimeen! Rakentaminen alkoi talvella 1947 tukkien kaadolla metsästä (enim-mäkseen mäntyä) Vitsiälästä Lahti–Tampere -tien varresta.

TUKINKAADOSTA MONTUNKAIVUUSEEN

Tukinkaadossa käytettiin tuolloin justeeria, välillä kahtakin. Isä ja Eino-setä aloittivat tukinkaadon ja apuun tuli myös Kukkosen

Onni Kallioportista. Minä olin silloin vasta 13-vuotias, mutta tunsin saaneeni ensi kertaa elämässäni ”tulikasteen” auttaessani isää ja Eino-setää kaatamaan oman kodin rakennus-puita. Onni-sukulainen oli kovat ajat kokenut, rauhallinen ja neuvova mies, jolta sain oppia. Toisten kannustamana, uskomattoman sisun omaavana, jaksoin tehdä töitä miesten lailla.

Tukit ajettiin metsästä hevosella maantietä pitkin Tourun sahalle, joka sijaitsi aivan lähellä paikkaa, josta puut kaadettiin. Sahan omisti sil-loin vielä vanha pappa Kustaa Paranko. Valmiit lautatarvat ajettiin parin kilometrin päähän rakennuspaikalle ja ladottiin tapuliin kesäksi kuivumaan.

Lahti–Tampere -tien varresta saatiin os-taa aukeaa peltomaata. Siihen isä alkoi iskeä rakennuksen kulmapaaluja suunnitellulle

Kuva Hauhon Vitsiälän Tirttulan talosa. Evak-komatkan päässä keväällä 1951. Lauri Paavolaisen perheellä alkoi vakiintuminen Hauholle. Kotitalo val-mistui 1947 ja se maalat-tiin ensi kerran 1950. Kuvassa vasemmalta Anni-mummo, Lempi-äiti, takana Annikki, Lauri-isä ja Tapio. Kuvasta puuttuvat siskot Mirja ja Marja-Leena, jotka ovat koulussa.

paikalle, jonka kunnan rakennusmestari kävi tarkastamassa 1947. Ensiksi oli saatava kaivo veden saamiseksi betonivalutöihin. Hugo Mäkinen, Hauhon kaivomestari ja isän sotakaveri, polki pyörällä Portaan kylästä 6 km matkan kaivamaan kaivoa. Miehellä oli mukanaan pyörän tavaratelineellä lapio ja rautakanki ja suuri eväsreppu selässään. Ensin pohdittiin pitäisikö etsiä kaivon paikkaa pajunvitsalla, mutta Hugo katsoi sen leikinteoksi. Hän oli elämässään tehnyt paljon kaivoja ja paikka on silmämääräisesti asiantuntijan kokemuksella katsottu ja aina on vettä tullut.

Sitten alkoi kaivaminen. Hiekkamaata oli ilo lapioida. Eino-setä oli vahvaharteinen mies ja hän veivasi hiekat kaivosta ylös. Syvyyttäkin kaivolle tuli vallan 9 m, jolloin tulivat ensimmäiset kivet vastaan. Ja vettä tuli!

Sitten alkoi rakennuksen montun kaivaminen. Kirkonkylästä tuli ammattimiehet (Kivimäki, Temonen ja Viitanen) tekemään pohjaa. Kaivettiin 2 m syvyinen ja 8 x 11 m suuruinen ala. Silloin ei ollut lasersilmiä, vain vatupassi ja linjalanka. Ensimmäinen työ oli nikkaroida puusta kottikärryt. Isä osti kaupasta rautaisen pyörän, joka on vielä säilytetty 2006 muistona seinällä. Sitten tuli kahden viikon mittainen tauko ennen laudoitustöiden aloittamista.

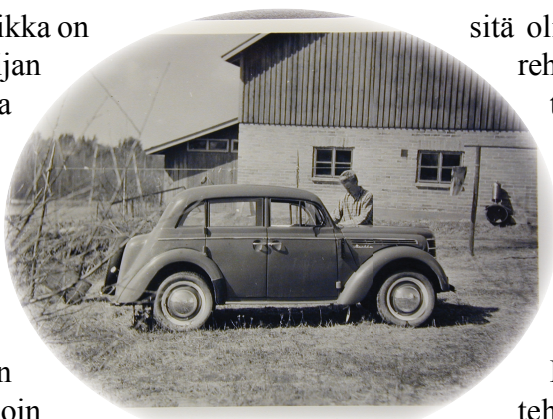
TALOA RAKENTAMAAN

Mutta sinä aikana tapahtuikin jotain aivan muuta! Törmäpääskyt olivat keksineet oivallisen pesäpaikan montun hiekkaseinämistä ja kaivaneet syviä reikiä joka puolelle. Kun rakennusmiehet tulivat, meidän oli ensin kopisteltava kepeillä linnut ulos, jotta laudoitustyöt voitiin aloittaa. Parhain pesimäaika oli näet kaikilla!

Oman kylän miehet olivat rakentamassa

taloa. Kaikki olivat isän hauholaisia rintamakavereita, JR 44 rykmentin taistelijoita: Väinö Aaltonen, Aaro ja poikansa Väinö Koskela, Alekski Hieto ja sähköasentaja Ensio Hieto.

Kaikki rakennustarvikkeet olivat tuolloin säännöstelynalaisia (naulat, osa pyöreitä, saranat). Ohuet savupellit vääntyivät muutaman vuoden kuluessa ja ne jouduttiin uusimaan. Sähköjohdot olivat sekundaa, jos niitä edes sai. Sementti oli hyvälaatuista, mutta sitä oli niukalti. ”Musta pörssi” rehotti jos vain sattui saamaan tavaraa.

Kun laudoitustyöt alkoivat, se oli minulle työntäyteistä aikaa. Timpureille kanneltiin milloin mitäkin; lautaa sinne, nauvoja tuonne.

Kun muottilaudoitukset oli tehty, alkoi betonivaluhommat. Kottikärryt kulkivat ahkeraan ja ruukia kului paljon. Sitten muutaman päivän päästä laudoitukset purettiin ja minulla alkoi ahkera työ päästellä laudoista naulat irti ja suoristaa ne taas uuteen käyttöön. Lisäksi putsasin ja pinkkasin laudat nippuihin, sillä kaikki käytettiin vielä seinälaudoitukseen.

MIKÄÄN EI OLE KUTEN ENNEN

Kun minä nyt näitä muistelen vuonna 2006, kaikki vanhat asiat ovat muuttuneet – mm. autot ja hiekanajot siihen aikaan. Vain autojen pyörät ovat säilyneet pyöreinä vieläkin. Rakennussannat ajoi silloin Matti Paasikivi aina kun tarvitsi, omassa kylässä oli sorakuoppa Kotkon harjussa. Kuormat mätettiin lapiolla 2–4 miehen voimalla, lavalle noustiin menen tullen. Silloin Matti oli hankkinut uuden kuorma-auton mallia Bedford. Siinä oli uutta koneella toimiva kippilava! Toisilla oli vielä käsin veivattavat lavat. Siihen aikaan autoissa oli yleensä bensiinimoottorit.

TALVEKSI OMAN KATON ALLE!

Sitten kesän kuluessa alkoi talon rakentaminen täydellä voimalla. Miehet olivat kädentaitoisia ja kokeneita, jonka minäkin jopa havaitsin, kun tuppasi kiireeksi!

Kesäkin kului nopeasti ja vielä oli aikaa löydyttävä peltoakin viljelemään. Työn touhussa oltiin ja ennen pitkään kuuluikin, kun kurkiaurat lensivät etelään. Talokin oli jo noussut kattoon asti. Olihan sillä kokoa sentään kovasti, vaikka perhettäkin oli. Kellarikerroksessa olivat sauna/ pesuhuone, peruna- ja vihannesvarastot, asuin- kerroksessa eteinen, 4 huonetta ja keittiö sekä yläkerrassa 2 huonetta päädyissä ja keskellä aula; yhteensä 8 huonetta. Onnellisia oltiin, kun sitten 26.11.1947 päästiin muuttamaan Vähä-Hannulan nurkista hynttyinemme ihan oman kotiin. Ensimmäiset löylyt omassa saunassa otettiin tellinkipukkien päällä istuen 23.11., kun ei maltettu odottaa saunan valmistumista!

LAPSENA SITÄ SOPEUTUI

Lopuksi vielä kerron evakkolapsen muistissa säilyneet asiat, miten minä olin kokenut tulemisen tänne Hämeeseen ja miten toiset lapset ottivat meidät vastaan (koulu- ja vapaa-aikana)?

Minä koin ihan miellyttävänä asiana kaikki. Veihän se hetken, ennen kuin tutustui toisiin, mutta kaikki alkoi luistaa. Kenties se johtui omasta luonteenlaadustani, olin innokas osanottaja joka touhuun.

Paikkakuntien murteen käyttö kyllä tarttui ”oitis”. Savossa tuli savoa, Hollolassa Hollolan murretta ja Hauholla hauholaista. Toisaalta vieraisissa ympäristöissä opittiin mukautumaan kaikkeen. Meidän elämämme taas alkoi jatkua ja kehittyä täällä Hämeessä, kesti muutaman vuoden, kunnes kaikki alkoi olla kohdallaan.

ISÄ-LAURIN LIIKEKALENTERISTA POIMITTUA TIETOA

- 2.11.1947 Väliaikaisen navetan ja tallin perustaa alkoi isä-Lauri tehdä, seinät ja katon tekivät Eino ja serkut Jonni ja Ilkka Kukkonen
- 4.11.1947 Lähinaapuri Vilho Tarri kynti peltoja Farmal rautapyörätraktorilla! Vain harvojen nautinto! Rekolan sahalla kirkonkylässä sahattiin tukkeja laudaksi.
- 22.11.1947 Ulkokäymälä tuli käyttökuntoon!
- 25.11.1947 Karja pääsi omaan läävään, laudasta tehty tilapäinen rakennus
- 4.12.1947 Sähkötolpat tuli pystyyn. Lind, Hillberg, Eino-setä, isä-Lauri
- 8.12.1947 Sähköt tuli taloon!
- 21.12.1947 Orihevosella ajettiin ensi kerran, nimi oli ”Höpö”
- 1949 Valmistui uusi punainen navettarakennus varastoineen

Lauri ja Höpö uuden navetan edessä.

Tapio Paavolainen T 128

Lahjoitusmaatilan pojasta hallikauppiaksi

Olavi Anttilan kirjan 'Eräs evakkotie, Ainan ja Keinon tarina' mukaan

Matti Antinpoika Paavolaisen (21.11.1874–2.1.1946) syntyessä hänen kotitilansa omisti vielä valtio. Matti esiintyikin ensimmäisessä passissaan lampuodin poikana. Matin kotitalo sijaitsi Vuottaan kylässä, runsaan 12 kilometrin päässä Kivennavan kirkolta Rautuun vieneen tien varrella, aivan kylän keskustassa, siinä, missä uusi tie erosi Raudun tiestä ja kulki kohti rajaa. Isossajaossa Paavolaiset saivat kuitenkin uuden asuinpaikan vähän etäämpänä tiestä.

Kivennapa oli Kannaksen lounainen kunta. Se työntyi vielä tuolloin kuntaan kuuluneen ns. Kuokkalan mutkan kohdalta kohti keisarillisen Venäjän pääkaupunkia Pietaria, jonne sieltä oli matkaa vain kolme penikulmaa. Kivennavan pinta-ala oli 733 km². Taloja oli vuosisadan vaihteessa yli 2 800 ja asukkaita 15 000 vuonna 1910. Peltoa kunnassa oli yhteensä 11 000 hehtaaria, joten siis yksittäisten talojen pellot olivat aika pieniä ja maanviljelyskin oli vielä melko kehittymätöntä.

Maatalouden jälkeensäjäneisyys oli seurausta ns. lahjoitusmaa-ajasta. Alistussuhde talonpoikaistiloja hallinneeseen ”hoviin” ja myös

Nuoripari Anni ja Matti Paavolainen 1902

Pietarin läheisyys rajoitti monin tavoin talonpoikien elämää. Metsää ei esimerkiksi saanut käyttää talon tarpeisiin, tarvepuukin oli otettava sieltä salaa.

Jos kiellon rikkomisesta joutui kiinni, saattoi joutua jopa tilalta karkotetuksi. Petojakaan ei saanut tappaa omin luvin, vaikka ne aiheuttivat karjalle ja ihmisille suurta vahinkoa. Lisäksi oli hovin vaatima päivätyö ja siihen liittyvä rahdinajo, mitkä tietenkin verottivat miesten työaikaa talon tarpeilta.

Toinen viljelyyn Kivennavalla vaikuttanut tekijä oli valtakunnan pääkaupungin läheisyys. Pietarin nopeasti kasvavan väestön tarpeet tarjosivat lähialueiden viljelijöille monia mahdollisuuksia hankkia rahaa. Se hidasti osaltaan maatalouden kehittymistä, vaikka maataloustuotteet, liha, vilja, maito, juusto ja voi, sinänsä menivät hyvin kaupaksi. Pietari tarjosi lisäksi myös mahdollisuuksia sivuelinkeinojen harjoittamiseen. Kauppa tapahtui venäjäksi,

vaikka paljon kielitaitoa se ei toki vaatinut. Pietarin käynnin varjopuolena oli, että tilat keskittyivät liiaksi suurkaupungin väen tarpeiden tyydyttämiseen ja viljelyn kehittäminen lyötiin laimin. Monet kauppamiehet sortuivat myös suurkaupungin paheisiin – viinaan ja naisiin.

Kauan pysähdyksissä olleen valtiopäivätyön taas käynnistyttyä Aleksanteri II:n aikana 1863 Suomen säädyt myönsivät varoja lahjoitusmaiden lunastamiseksi valtiolle. Tilojen lunastaminen tapahtui vähitellen, pitkän ajan kuluessa vuosina 1867–1891. Tilojen haltijoista tuli lunastuksen seurauksena aluksi kruunun lampuoteja eli vuokratilajelijöitä, kunnes saivat ostettua tilansa itselleen: Kivennavalla tilalliset saivat talojensa omistusoikeudet vahvistavat ns. perintökirjat vuonna 1902.

Tilojen omaksi lunastamisen lisäksi entisillä lahjoitusmaa-alueilla 1800-luvun lopulla toteutettu iso-jako loi edellytykset viljelyn voimaperäiselle uudistamiselle.

Paavolaiset ja Matin tulevan vaimon Anna Paavilaisen suku kuuluivat Vuottaan vanhimpiin. Paavolaisten kantaisä, Matti Pietarinpoika, oli tullut Vuottaalle vuonna 1761 Kaukolempiälästä, Inkerinmaalta, yhtiömieheksi korvaamaan kuolleen isännän. Tila siirtyi sitten suvussa polvelta toiselle. Matti Paavolaisen isästä, Antista (1845–1916), tuli isäntä jo 17-vuotiaana 1863, kun ensin hänen isänsä Aatami ja sitten myös setä Matti kuolivat. Kun Antilla oli viisi poikaa ja kaksi tytärtä, ei tarvinnut pelätä, että talo jäisi ilman isäntää. Paavolaiset olivat ylipäänsä menestyneet hyvin Vuottaalla: siellä asui ennen talvisotaa peräti 12 perhettä, joiden sukunimenä oli Paavolainen.

Vuottaalla oli kaikkiaan 25 pienehköä viljelystilaa; niiden kokonaispeltoala oli 272 hehtaaria eli siis keskimäärin vain 11 hehtaaria peltoa tilaa kohti. Vaikka peltoa raivattiin lisää, tilojen halkominen piti huolen siitä, ettei keskipeltoala juuri kasvanut. Ennen talvisotaa kylässä oli jo 50 taloa, joiden asukkaat saivat pääosan elannostaan maatilataloudesta sivuelinkeinoineen.

Matti Paavolaisen vanhemmat yhteiskuvassa Paavilaisten kanssa. Ylh. vas. Maria Matintytär (o.s. Pyykkö) 1848–1932 ja Antti Aataminpoika Paavolainen 1845–1916. Alh. vas. Mikko Antinpoika Paavilainen 1834–1907 ja Kristiina Antintytär (o.s. Kähönen) 1849–1905.

Vuottaan Suur-Kultala, Matti Paavolaisen kotitalo, kesällä 2006. Talo on jaettu nykyään kahden perheen asunnoksi.

Antti Aataminpoika Paavolaisen omistama Suurkultalan tila oli kokonaisalaltaan 58,4 hehtaaria, viljeltyä oli 15,3 hehtaaria. Tilasta ei silti riittänyt jakamista kaikille viidelle pojalle. Antin kuoltua 1916 tila jäikin kahdelle pojalle, Aatamille ja Johannekselle. Aatami, joka pysyi poikamiehenä, myi myöhemmin oman osuutensa Johannekselle. Aatami kuoli 1933 ja Johannes pari vuotta myöhemmin. Suurkultalan viimeinen isäntä oli Johanneksen ja Hannan – hänkin omaa sukuaan Paavilainen – poika Eino. Antti Paavolaisen muut pojat, Matti, Mikko ja Antti, kuten myös kaksi sisarta, joutuivat etsimään elantonsa muualta. Antti ja Mikko päätyivät Viipuriin – kuten Mattikin lopulta.

Kotoaan Matti lähti jo 13-vuotiaana vuonna 1887. Hän käveli Vuottaalta Raivolan asemalle; kotoa hän ei, tytärtensä kertoman mukaan, saanut oman elämän aloittamiseksi mukaansa kuin ”paikatut alushousut”.

Moni kivennapalaisnuori päätyi vain kolmen peninkulman päässä olevaan Pietariin hankkimaan elantonsa, ja siellä elikin ennen maailmansodan alkamista tuhatkunta kivennapalaista. Matin matkan päämääränä oli kuitenkin suuriruhtinaskunnan pääkaupunki Helsinki. Helsingissä Matti meni lihakauppiiaan oppiin, ensin juoksupojaksi, ja eteni siitä ammattitaitoiseksi lihakauppiiaaksi ja teurastajaksi.

Ennen elämänuralleen asettumistaan Matti joutui kuitenkin vielä arvan määräämänä kolmivuotiseen sotapalvelukseen 1.11.1896; hänen joukko-osastonsa oli Henkivartioväen 3. Suomen tarkk’ampuja pataljoona Helsingissä. Vuotta myöhemmin, 14.12.1897, hänestä tehtiin jefreitteri eli harjoitusten ohjaaja, mikä vastaa myöhemmän Suomen tasavallan armeijan korpraalia, ja 6.5.1898 aliupseeri, jollaisena Matti pääsi reserviin 31.10.1899. Suomen itsenäistyttyä Matti muisteli Bobrikoffin aikaa runossaan Bobrikoffin paraatti:

” Kun ohi silloin marssittiin,
niin hammasta me purtiin.

Sen tuskin nuoret aavistaa,
kuin syvästi me surtiin”.

Päästyään sotapalveluksesta Matti ryhtyi myymään lihaa Viipurin torilla hevoskärriyltä. Lihat hän hankki Kivennavalta, joka yhä oli hänen virallinen kotikuntansa. Ei ollut sattuma, että Matista tuli kauppias: niin monet Paavolaiset olivat valinneet tämän uran jo ennen Mattia ja hänen jälkeensäkin. Maakauppiaiden kalenteri tuntee vuodelta 1883 Kivennavalta kuusi Paavolaisten pitämää kauppaa ja vuodelta 1887 vielä yhden enemmän. Vuottaallakin kauppaa piti Johannes Paavolainen.

Kivennavalta, samalta kylältä, Matti löysi vaimonsakin, Anna Paavilaisen, jota kutsuttiin Anniksi. Myös Annin eli Anna Antintytär Paavilaisen (22.12.1872–30.9.1936) vanhemmat olivat lastensa syntyessä kokotilan vuokraajia eli lampuoteja.

Paavilaisten kantaisä, Kalle Mikonpoika, oli tullut Valkjärven Valkeamatkasta myös yhtiömieheksi, kuten Matti Paavolaisenkin esi-isä, ensin 1768 Kivennavan Koukkulaan ja sieltä 1775 Vuottaalle. Asiaan kuului, että Paavolaiset ja Paavilaiset solmivat keskenään sukulaisuussiteet avioliittojen kautta. Annan isä Antti Paavilainen (k. 1929) hallitsi kolmasosaa Paavilaisten tilasta, mikä ei ollut paljon, sillä tilan kokonaisala oli vain 30 hehtaaria ja siitä viljeltyä 3,72 hehtaaria. Elätettävänä oli kuitenkin suuri lapsilauma, sillä Annalla oli 10 sisarusta. Annan lisäksi tyttöjä olivat kaksoset Aino ja Hanna, Hedvig (Hetti-täti), Ida ja Kristiina (Kirst-täti), joka oli ennen naimisiinmenoaan herrasväen ompelijattarena Pietarissa, ja Helena, josta tuli naimisiin mentyään Savolainen. Pojat olivat Yrjö, Antti ja Johannes sekä Mikko.

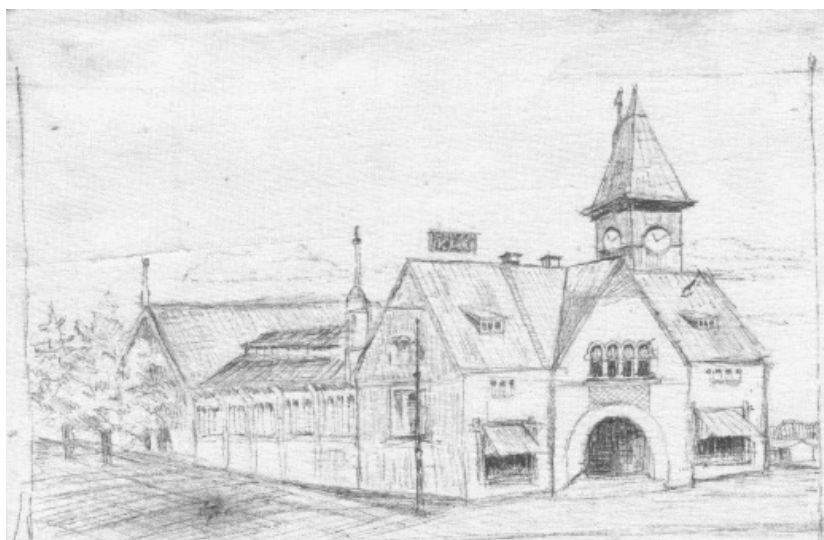
Matti ja Anni avioituivat vuonna 1902, muuttivat kirjansa Viipuriin ja asettuivat asumaan Viipurin luoteiskulmalle, Neitsytniemeen, Saunalahden tuntumaan. Siellä he asuivat ainakin vielä kesäkuussa 1903.

Vähän myöhemmin, kun Matti oli hankkinut itselleen lihakaupan Pietarinkadulta, jonka nimi

muutettiin Suomen itsenäistyttyä Kannaksenkaduksi, aviopari muutti asumaan kauppansa vieressä olleeseen taloon. Heitä vastapäätä, kadun toisella puolella, oli kirjailija Lempi Jääskeläisen (s. 1900) lapsuudenkoti. Perheet ystäväystyivät keskenään: Matin keskimäinen tyttö, Lahja, sai kirjailijan vanhemmat kummeikseen. Pikkutyttönä Lempillä oli tapana koputtaa Paavolaisten oveen, ja kun sisältä kysyttiin: ”Kuka siellä?”, tyttö vastasi juhllisesti: ”Lempi Inkeri Jääskeläinen”.

Hilja Paavolainen

Viipurin kauppahalli. Kalle Vartolan tussipiirros kankaalle.

Matin kauppiasura sai uuden käänteen, kun Arkkitehti K. Hård af Segerstadin suunnittelema Viipurin uuden kauppahallin talo valmistui vuonna 1904. Pietarinkadun kauppansa Matti luovutti Mikko-veljelleen. Näihin aikoihin Matti lienee myös rakentanut omakotitalon Viipurin itäisiin esikaupunkeihin kuuluneeseen uuteen Karjalan kaupunginosaan, jota kutsuttiin paikalla olleen entisen Papulan torpan mukaan **Loikkaseksi**.

Perheeseen syntyi kaikkiaan kuusi lasta, joista kaksi vanhinta, kaksoset Toivo ja Lahja, olivat syntyneet 3.5.1903 perheen asuessa Neitsytniemellä. Lapset jaksoivat elää vain vähän aikaa: Toivo kuoli 11.6.1903 ja Lahja päivää myöhemmin. Kolmas lapsi, Hilja, syntyi 23.8.1904. Tyttö oli kyllä elin-

kelpoinen, mutta hän sai ”vettä vatsaan” ja kuoli ennen kuin ehti täyttää yhdeksää vuottaan 23.7.1913. Seuraavilla kolmella tyttöllä oli sen sijaan edessään pitkä elämä. Elli syntyi 6.5.1906 ja eli 85-vuotiaaksi; hän kuoli 30.11.1991 Lahdessa. Toinen tyttö, 9.2.1909 syntynyt Lahja, sai aiemmin kuolleen sisarensa nimen. Nimi ei ollut huono enne, sillä Lahja eli 87-vuotiaaksi ja kuoli 11.11.1996 – hänkin Lahdessa. Nuorimmainen, Aino, syntyi paljon myöhemmin, 3.7.1915, ja päättyi myös Lahteen, jossa kuoli 24.3.2003.

Näillä kolmella nuorimmalla Matin ja Annin tyttäreillä oli paitsi pitkä myös vaiherikas elämä, joka kuljetti heidät kaikki kotikaupungistaan Viipurista ensin sodan jaloista eri puolille Suomea, ja kokosi lopuksi kaikki taas yhteen Lahteen, jonne heidät kaikki on haudattu.

”Loikkaslaisten” omatoimisesta yhteisöstä ja Matin osuudesta sen kehittämiseen, kansalaisodan ajasta, Paavolaisten perheen arjesta ja vähän juhlastakin sekä perheen kohtaloista ennen talvisotaa kertoo seuraava jakso: Hallikaupiaan perhe.

Vappu Anttila

Kyläkirjoja sukumme kotikonnuilta

Seuraavia pitäjän- ja kyläkirjoja on saatavilla ainakin Karelia Klubin myymälästä ja / tai Kivennapaseuralta:

Kivennapa, kirkonkylä, kotikontumme.

Kyläkirja kirkonkylästä ja Konnunkylästä. Toim. Laura Nurminen, 2003. 350 s. sid. 35,00 euroa /Karelia Klubi; 30 euroa/Kivennapaseura

Raivola, kotikyläni Kivennavalla.

Kertomuksia, kuvia ja kulttuuria. Toim. Kauko Äikäs ja Ritva Sainio, 2000. Saarijärvi. 301 s. sid. 42,10 euroa / Karelia Klubi; 32 euroa / Kivennapaseura

Tattiportilla tavataan. Polviselkä–Tirttula -kyläkirja. Toimikunta, pj. Helli Taponen. 1999. Saarijärvi. 336 s. sid. 45,40 euroa / Karelia Klubi

Vuottaa,muistojen kotikylä. Toim. Vuottaan kyläkirja -työryhmä 2006. 30 euroa /Kivennapaseura

Kivennavan kirkko

Terijoki – Kadotettu paratiisi. Ritva Heikkilä. Kustannusosakeyhtiö Tammi, 2000. 39 euroa /Karelia Klubi

Kirjastoista tai antikvariaattien nettisivuilta osoitteesta www.antikka.net voi kysellä esimerkiksi seuraavia kirjoja:

Kivennapa kylästä kylään. Toim. Kauko Ilonen ym. 1987.

Karskela, Sirkka. Kadonnut kotikylä, kertomus Joutselästä. 1982. Jyväskylä.

Paavilainen, Lauri. Kyläkuvaus Kivennavan pitäjän Vuottaan kylästä Karjalan Kannaksella. 1989. Lahti.

Paavilainen, Lauri. Kyläkuvaus Kivennavan pitäjän Vuottaan kylästä Karjalan Kannaksella. Osa II. 1993.

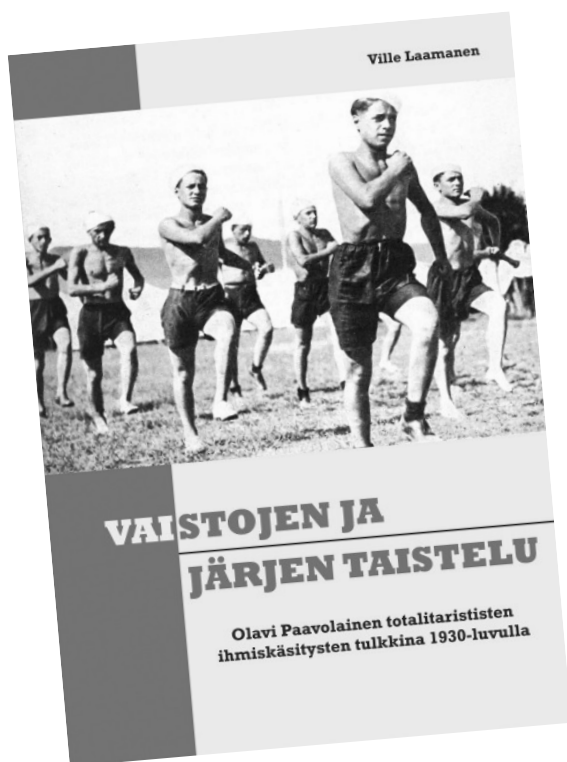
Raivola, muistelmia entisestä kotikylästä. Toim. Olavi Svinhufvud, 1994. Helsinki.

Toivonen, Otto. Vuosisatainen kolmikylä kannakselaisen kulttuurin kuvastimena. Kaukolempiälä, Liikola, Voipaala, 1988. Jyväskylä.

Yhteystiedot

Karelia Klubi/Myymälä
Kauppakatu 41
53100 Lappeenranta
(05) 541 4650
Email:kauppa@kareliaklubi.com

Kivennapaseura
Email: info@kivennapaseura.fi
<http://www.kivennapaseura.fi>

Kulttuurikeskustelija totalitarismin tulkitsijana

Tutkija Vile Laamanen nostaa esiin uusia, hedelmällisiä näkökulmia Olavi Paavolaisen teksteihin

Olen valtiotieteiden maisteri ja apuraha-tutkija Turun yliopiston poliittisen historian laitokselta. Kiitän Paavolaisen sukuseuraa tilaisuudesta kertoa tekeillä olevasta väitöskirjatutkimuksestani, joka käsittelee Olavi Paavolaisen tapaa kirjoittaa 1930-luvun Euroopassa vallalla olleista totalitaarisista ideologioista, siis italialaisesta fasismista, saksalaisesta kansallissosialismista ja neuvostokommunismista. Työn on tarkoitus valmistua seuraavan neljän vuoden kuluessa.

Samasta aihepiiristä laatimani suppeampi pro gradu -työ *Vaistojen ja järjen taistelu. Olavi Paavolainen totalitarististen ihmiskäsitysten tulkkina 1930-luvulla* ilmestyi painettuna versiona syksyllä 2006, ja se on lainattavissa Suomen kaikista yliopistokirjastoista.

Kuten tunnettua, Olavi Paavolainen kommentoi niin totalitaarisien ideologioiden kiehtovia kuin niiden epäilyttäviltä ja vaarallisiltakin tuntuja piirteitä teoksissaan *Kolmannen Valtakunnan vieraana* (1936), *Lähtö ja loitsu* (1937) ja *Risti ja hakaristi* (1938).

Koko hänen 1930-luvun tuotantonsa keskeisimmäksi teemaksi muodostuikin voimakas reaktio siihen haasteeseen, jonka totalitaariset ideologiat, Paavolaisen silmin ”uuden ihmisen uudet uskonnot”, asettivat vakiintuneille kulttuurinormeille.

Jo ennen 1930-luvun loppupuolta ja paljon huomiota herättäneiden ”matkakirjojensa” ilmestymistä Paavolaisella oli takanaan erityinen rooli tulenkantajien johtohahmona ja suomalaista konservatiivista, kansallismielistä kulttuurieliittiä kritisoineiden nuoren polven modernistien yhtenä arkkityyppinä. Juuri se julkinen asema, jonka Paavolainen oli Suomen kulttuuripoliittisella kentällä saavuttanut, tekee hänen teksteistään erityisen kiinnostavia.

Väitöskirjatutkimuksessani kysyn, millaisia tulkintoja Paavolainen esitti totalitaarisista ideologioista, ja miten nämä tulkinnat ovat muokanneet hänestä välittyvää käsitystä toisaalta yksilönä ja toisaalta oman kulttuurinsa ja viiteryhmänsä edustajana. Samalla pohdin, kuinka perusteltu Paavolaisen maine lähes ainutlaatuisena kirjailijana ja kulttuuri-vaikuttajana oikeastaan onkaan.

Miksi Paavolainen?

Kirjoituksissaan Paavolainen kiinnitti huomiota varsinkin totalitarismin estetiikkaan, julistukselliseen retoriikkaan ja näiden luomaan uskonnon-omaisuuteen. Näin hän onnistui esittämään aikanaan hyvin oivaltavia tulkintoja samalla tekemään osaltaan ymmärrettäväksi myös sitä, kuinka totalitaariset ideologiat ylipäänsä saattoivat nousta niin merkittävään asemaan kuin 1930-luvulla tapahtui.

Paavolaisen tekstit näyttävät tarjoavan vielä tänäkin päivänä hedelmällisiä näkökulmia totalitarismin problemaattisen luonteen tarkasteluun.

Paavolaisen 1930-luvun loppupuolen kirjat ovat ohittamaton osa ”äärimmäisyyksien etsijäksi” usein kutsutun tekijänsä ajattelusta muodostuvaa kokonaiskäsitystä. Tästä huolimatta niiden viestit ovat vielä varsin huonosti tunnettuja, eikä perusteellista tutkimusta Paavolaisen totalitarismitulkinnoista ja niiden merkityksistä ole vielä tehty.

Kiehtova ja haasteellinen tutkimuskohde

Historiantutkimus on yksi niistä tieteenaloista, joissa tutkijan ammatillisen erikoistumisen kohteet voi luontevasti jäljittää hyvinkin pitkän ajan päähän, ja tämä pätee myös omassa tapauksessani. Sain *Kolmannen Valtakunnan vieraana* -kirjan eräältä ystävältäni lainaksi jo hyvän aikaa ennen kuin keksin ryhtyä laatimaan aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä. Kirja teki minuun aikanaan suuren vaikutuksen sekä tyyliäni että Paavolaisen havaintojen oivaltavuuden takia. Olin yllättyneet siitä, kuinka hyvin 1930-luvun kansallissosialistisessa Saksassa vierailleen suomalaisen päätelmät olivat kestäneet ajan hammasta.

Tutkijalle tällainen ”henkilökohtainen” suhde tutkimuskohteeseen on samanaikaisesti hyödyllinen ja haasteellinen. Kokemani voimakkaat lukuelämykset ovat yhtäältä auttaneet sen määrittelemisessä, mikä Paavolaisen kirjoissa on kaikkein kiehtovinta ja kestäväintä. Toisaalta ne kuitenkin voivat hankaloittaa tutkimuskohteen näkemistä oikeissa mitasuhteissaan ja tarpeeksi kriittisessä valossa.

Eräs parhaista väitöskirjatyöni alkutaipaleella saamistani neuvoista onkin, että varoisin tutkimasta

Ville Laamasta kiehtoo myös ajatus Olavi Paavolaisen elämäkerrasta.

Paavolaista vain ”siksi, että hän on Paavolainen”. On hyvä, että olen ehtinyt pohdiskella Paavolaisen kirjoituksia eri tavoin jo useamman vuoden ajan, jolloin suhtautumiseni niihin on kieltämättä muuttunut jonkin verran.

Tutkija joutuu väistämättä jättämään monia mielenkiintoisia asioita väitöskirjankin laajuuden tutkimuksen ulkopuolelle. Vaikka niin Matti Kurjensaari kuin Jaakko Paavolainenkin ovat tehneet Olavi Paavolaisesta ansiokkaat elämäkerralliset teokset, olen pyöritellyt mielessäni mahdollisuutta tarttua aikanaan itse samaan, monellakin tapaa haasteelliseen tehtävään. Paavolaiseen liittyy mielestäni vielä runsaasti käymättömiä keskusteluja ja huonosti tunnettuja puolia. Aika siis näyttää!

Ville Laamanen

Yhteystiedot:

sähköposti: ville.laamanen@utu.fi

puhelin: 050 381 4774

postiosoite: Poliittisen historian laitos

20014 Turun yliopisto

Kesätöissä

Pariisin Disneylandissa

Joka kevät koululaiset ja opiskelijat hakevat kesätöitä kissojen ja koirien kanssa. Iлона Koskimäki (18) (Paula Jaakontyttären ja Timo Koskimäen esikoinen) huomasi Työministeriön Internet-sivuilla kiintoisan ilmoituksen: Pariisin liepeillä sijaitsevaan Disneyland-teemapuistoon haettiin kesätöihin nuoria eri Euroopan maista. Vaatimuksina olivat reipas asenne ja kohtuullinen ranskan ja englannin kielitaito. Työtehtävät saattoivat olla mitä tahansa siivoamisesta Disney-hahmon esittämiseen.

Suomen karsinnat järjestettiin Turussa jossa oli paikalla muutamia kymmeniä hakijoita. Aika moni heistä tulikin valituksi, sillä Suomeen lentäneillä ranskalaisilla headhuntereilla oli positiivinen ennakkokäsitys suomalaisista nuorista kielitaitoisina ja ahkerina työntekijöinä ja heitä onkin ollut Disneyllä töissä jo pitkän aikaa. Lähtöpäivä oli sopivasti loppukäisten jälkeen ja pakkaaminen alkoi toden teolla. Ainoa pakollinen varuste olivat mustat kengät, muut työvaatteet tulisivat talon puolesta.

Iлона hymyilee aurinkoisesti, tällä kertaa työvuoro osui popcorn-kärryille.

Perille päästyä siirryttiin hieman kauempana puistosta sijaitseviin asuntoloihin. Les Pléaides-asuntolan varustelutaso ei päättä huimannut, kahden hengen huoneessa ei ollut esimerkiksi uunia vaan vain kaksi keittolevyä ja mikro. Huone jaettiin toisen tytön kanssa ja Ilonan ranskalainen kämpppi Stéphanie osoittautuikin mukavaksi, varsinkin kun tavaroita ilman lupaa lainailevat, joka yö juhliivat ja liian harvoin peseytyvät kämppikset tulivat muiden työntekijöiden kauhukertomuksista tutuiksi.

Ensimmäisenä päivänä uusille Cast Mem-

bereille (eli Disney-yhtiön työntekijöille) pidettiin Traditions-niminen koulutus, joka oli eräänlainen Disney-aivopesu. Siellä kerrottiin Disneyn historiasta, yhtiön toiminnasta eri aloilla, sekä tietysti keskusteltiin arvoista ja asenteista, joiden mukaan työntekijöiden piti toimia asiakkaiden kanssa. Pohdittiin muun muassa sitä, mitä tulee vastata, jos joku tulee kysymään montako Mikkiä puistossa on tai kuinka yksi Mikki voi olla monessa paikassa yhtä aikaa. Oikea vastaus tällaisiin kysymyksiin on aina vetoaminen Disneyn taikaan. Rehelistä vastausta ei saa lipsauttaa, jottei puiston illuusio rikkoutuisi. Samasta syystä työntekijöille tarkoitetuissa puiston ”kulisseissa” ei saanut kuvata; olisihan ollut kauheaa, jos kuva Plutosta ilman päätä ja tupakka suussa olisi levinnyt Internetissä mahdollisten lapsivierailijoiden ulottuville.

Ilonan mukaan loisteliaan huvipuiston glamour karisi pian kun työhön tartuttiin käsiksi. Työvuorot olivat kolmessa vuorossa ja yövuorot (jolloin töitä saattoi olla jopa yhteen asti yöllä) olivat tavallisia. Vapaapäiviä odotettiin kuin kuuta nousevaa ja ne kuluivatkin usein Pariisin keskustassa nähtävyyksiä katsellen. Itse työnkuvaan kuului erilaisten tuotteiden myynti puiston ulkokioskeissa. Myytävät tuotteet riippuivat päivästä, sillä miltei joka päivä pääsi eri kioskille tai kärrylle. Välillä myytiin hot dogeja, joskus vohveleita ja kreppejä, toisinaan popcornia.

Kahdensadan hengen kärryimiin kuului noin kymmenen suomalaista, joiden kanssa pidettiin yhtä ja haukuskeltiin taitamattomia Team Leadereitä, tai sadateltiin, kun limsakärryyn ei koko päivänä kukaan pyynnöistä huolimatta tuonut jäitä, joilla juomat olisi saatu kylmiksi. Harmillisinta myytävää olivat (lämpimien juomien ohella) karamellisoidut omenat, Pommes d'Amour, joiden ympärillä pörisi poikkeuksetta lauma äkäisiä ampiaisia.

Väkeä riittää

Ilonan pesti Disneylandissa kesti kaksi kuukautta. Sinä aikana hän näki ihmisiä kaikista maailman kolkista ja joutui usein kommunikoimaan elekielillä, kun osa kävijöistä ei osannut edes englantia. Puistossa on päivittäin tuhansia kävijöitä, laitejonot

saattavat kestää toista tuntia. Iltapäivällä on suuri paraati amerikkalaiseen tyyliin ja ilta päättyy ilotulitukseen. Disneyhahmot, Mikit ja Minnit ja Hessut, kiertävät yleisön seassa. Hahmoja esittävät ihmiset olivat usein pienikokoisia, mutta kesän lopulla työpaikkaruokalan seinällä ollut juliste houkutteli kaiken kokoisia ihmisiä hahmo-Castingiin, jossa valittaisiin uusia prinssejä ja prinsessoja paraatiin.

Perheemme ei malttanut olla käyttämättä tilaisuutta hyväkseen ja lensimme kaikki muut neljä Pariisiin tapaamaan Ilonaa. Hän oli säteilevä, hän puhui hyvin ranskaa ja järjesti meidät monesta pulasta, mutta

Kirsten ja Ilona Disneyland-teemapuistossa, taustalla kohoaa satulinna.

samalla hän oli tietysti myös työhönsä väsynyt ja kylläntynyt. Ranskassa ollessaan hän sai kuulla, että oli päässyt Tampereelle lukemaan ranskaa ja se ilahdutti, vaikka ykkösvaihtoehto tiedotusopin pisterajat jäivät vielä saavuttamatta.

Ilona Koskimäki
(Paula Koskimäki)

Mirja Palokosken runoja

Eläkkeellä

Eläkeikään kun saavuin,
heittää sain arkisen kaavun.
Harrastan mitä tykkään,
ristikot matkaan lykkään.

Kello seitsemää näyttää,
ennen sain laukkua täyttää.
Nyt vain peittoa kiskon,
lailla monen toisenkin
siskon.

Pyöräni odottaa jaksaa,
vaadi ei minulta taksa.
Elämäniloa karttuu,
ohjaustankoon kun tarttuu.

Sukset kuntoa tukee,
niissä ”Järvinen” lukee.
Mainostaa kai ei saisi,
nyt vain lipsahtaa taisi!

Töihin en enää kaipaa,
oli se tiukkaa aikaa.
Ansainnut mielestäni olen,
rennon ja rattoisan olon.

Mirja Palokoski o.s. Paavolainen
T564 ja pojantyttyärensä Maijun
kanssa innokkaina tiskauspuihissa.

Polkupyöräni

Vuodet vierivät liitäen,
pyörän selässä kiitäen.
Huoltoasemat ohitan,
benssiinitankkeja nokitan.

Töihin, kauppaan – ei tohtoriin,
postiin, uimaan – ei apteekkiin.
Näihin vie se minut mieluisasti,
kuntoa riittää vaikka jakaa
'asti'

Talvisin yksin saan huristaa,
pyörän tankoa puristaa.
Ylistyksen pyörälle laadin,
muitakin tielle mukaani vaadin.

Lapsenlapsi

Ihailen ja ihmettelen
kuinka onkaan suloinen
vaalea tää tyttönen
vielä ihan lapsonen.

Poninhäntä keikkuen
piirteleepi aakkosen
hän on tokaluokalla
Suomen peruskoulussa.

Persikoiksi poskiaan
moni eksyy luulemaan,
hymykuopat häivähtää
jospa pysyviksi jää?

Hammasrivi tasainen
nyt on vähän rosoinen,
silti hymyn hurmaavan
loihtii esiin vetoovan.

Mummon oikeudeksi jää
rivit nämä kehittää,
minulle on ihme tää
Maiju,
ei yhtään vähempää!

Runot lähetti Annikki Paavolainen, joka kertoo: ”Sisareni Mirja Palokoski o.s. Paavolainen penkoi laatikoitaan ja löysi kirjoittamiaan runoja... Mirja on kova pyöräilemään ja hiihtämään. Siksi hänellä on huippukunto. Reumakin on pysynyt kurissa.”

Kuvassa Mirja Palokosken poika Olli (eli pikku-Maijun tuleva isä) vuonna 1974 multaamassa perunaa pappansa Lauri Paavolaisen (T 78) kanssa. Kuvan lähettäjä, Annikki Paavolainen kertoo, että Lauri-pappa ja Olli muodostivat kiinteän pari-valjakon. Missä Lauri-pappa liikkui, siellä vilahti varmasti Ollikin. Kaikki Tirttulan työt tulivat Ollille tutuiksi pienestä pitäen.

Suvun nuorison kynästä

UUDEN METROPOLIN SYNTY

Talot paloivat, ihmiset itkivät ja huusivat, lapsia kuoli, kun he menivät esimerkiksi sängyn alle tai kaappiin piiloon hätääntyessään. Koko Metropoli oli tulossa. Paloautojen ja ambulanssien pillit ujelsivat. Seuraavana päivänä jäljellä oli vain tuhkaa ja ruumiita. Näky oli sanalla sanoen hirveä. Eloon oli jäänyt vain muutama ihminen ja hekin olivat pahasti haavoittuneita.

Minä olin yksi heistä. Ranteeni oli katkennut, joten toisessa kädessäni ei ollut sormia ja kämmentä ollenkaan. Ensi näkemällä minua voisi luulla sota invalidiksi, koska olen jo vanha. Asun Metropolissa edelleen ja ihmettelet varmaan, miten se on mahdollista, kun kerroin äsken palaneesta Metropolista. Jos kiinnostaa tietää, niin Metropoli rakennettiin uudestaan.

Näin se tapahtui: Metropolin palamisen jälkeen muutin toiseen kylään. Siellä minulta kysyttiin mistä tulin, ja miksi käteni oli katki. Kerroin tarinani ja sanoin, että kaipaan Metropolia, ja että rakentaisin sinne uudet talot jos vain jaksaisin. Kyläläisten kävi minua sääliksi, joten he päättivät rakentaa Metropolin uudelleen. Rakentamisessa meni muutama vuosi, kyläläiset olivat ahkeria ja minäkin auttelin siinä sivussa vähäsen. Uusi Metropoli oli aivan ihana. Uusinta siellä oli metrot ja poliklinikat. Kyläläisetkin pitivät Metropolista niin paljon, että muuttivat kaikki sinne asumaan. Niin uudet metropolilaiset elivät onnellisina elämänsä loppuun asti.

Hilda Koskimäki, 10 vuotta

In memoriam

Jaakko Paavolainen

23.7.1926 – 30.10.2007

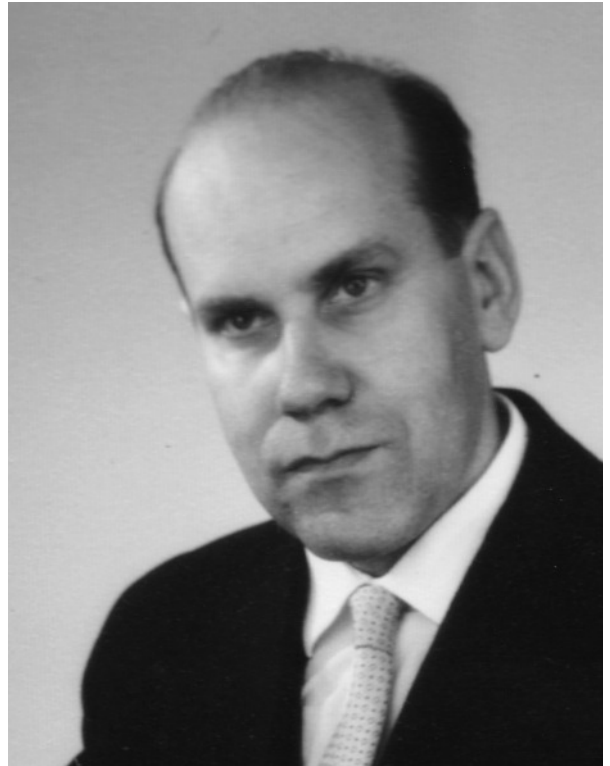
Jaakon elämäntyötä käsiteltiin viimeksi hänen täyttäessään 80 vuotta. Sukuseura hankki hänelle tuolloin Karjalan Liiton hopeisen ansiomerkin.

Seitsemän vuotta kestäneen dialyysihoidon jälkeen hän menehtyi diabeteksen, munuaistaudin ja sydänvian monimutkaiseen yhdistelmään. Hoidot oli jouduttu lopettamaan ja viimeisen vuorokauden aikana perhe ehti hänet hyvästellä. Siunaus tapahtui Helsingin Vanhassa kirkossa 23.11.2007.

Otteita Pentin muistopuheesta

Kun dialyysihoidon lopettamisesta oli maanantaina 29. lokakuuta tehty lääkärien päätös, kertoi isä illalla Paulan ja Pirjon perheille, miten vaikuttava tilaisuus Äijän hautajaiset olivat olleet. Tuossa samassa vanhassa kirkossa, kevättalvella 1960. Meistä jotkut jo olimme siellä, saattamassa Erkki Paavolaista ja kirkko oli täynnä karjalaisten järjestöjen lippuja. Aavistaessaan, että näkee rakkaat tyttäret ja heidän perheensä viimeisen kerran, Jaakko kertoi, miten noissa hautajaisissa kaikkien Äijälle pidettyjen puheiden keskellä häntä erityisesti olivat koskettaneet erään kanneljärveläismiehen muistosanat Erkille: ”Mahti ei mene maan rakohon, vaikka mahtajat menevät.” – Tänään nämä sanat koskevat Jaakkoa.

Toinen merkki siitä, että Jaakko tiesi kuoleman lähestyvän oli tiistaina, kun kipulääkitystä oli jo alettu antaa ja Ritva oli avustanut viimeisen lounaan syömisessä ja tullut tuohon Bulevardille kotiaskareihin. Sinä päivänä minä päivystin hänen

Professori Jaakko Paavolainen

luonaan. Iltapäivällä, sydämen vielä ponnistellessa isä sanoi hyvin syvältä tulevalla äänellä: ”Mä olen ihan toivoton.” Sekä vähän myöhemmin: ”En olis uskonu menettelyyn”. Noin tunti tästä hänen sydämensä väsyi, samaan aikaan kun häntä katsomaan tulleen tyttäreni Kaisan kanssa rupattelimme päivän kuulumisia. – Tänään olemme saaneet saattaa uupuneen, mutta viimeiseen asti tajuissaan olleen miehen viimeiselle matkalleen. Rakastava ja arvostava saattojoukko on lähettänyt hänet ”kottii Karjalaa...”

Omaa eheyttävää matkaansa lapsuuteen isä kirjoitti silloin, kun hänellä oli vaikeaa. Lapsuus Kanneljärvellä -kirja on aloitettu, kun perheemme toteutti yhden monista tehomatkoilun-hankkeistaan ja vietti vuoden Amerikassa. Muistikuviaan isä alkoi kutsua Minneapoliksessa, talon verantahuoneen aamuauringossa. Sinne hän sai kansanopiston pihan ja sen lapset elävinä eteensä, kun hän vain sulki silmänsä. Kirja tuli painosta 8 vuotta myöhemmin.

Muistelmiaan Jaakko on kirjoittanut sen jälkeen monia vihkoja, käyttäen itselleen vapauttavaa ja meille muille etäännyttävää peitenimeä Lasse: Lassen oppivuodet, Lasse uraputkessa, Lasse elämän kiikkulaudalla, Lasse siirtyy vapaalle. – Kuulostavatko 1930-luvun viihderomaanien otsikoilta? Arvasimme varsin äkkiä, että kryptattu kaupungin nimi Purvii tarkoitti Viipuri. Näitä Lasse-tekstejä hän kirjoitti ”virka-aikanaan” dialyysiaseman makuutuolissa. Vielä laajempi sotavuosien eri vaiheita ja koulua koskeva teksti makoilee kustantajan pöydillä.

Tänä kesänä Jaakko tuli ajatelleeksi, että hänen elämästään saisi erinomaisen elokuvan, johon hänellä oli jo ajatuksia näyttelijöistäkin. Arkipäiväisen luonteeni mukaan koetin tätäkin haavetta asettaa kuosiin sanomalla: eivätköhän ne ohjaajat ja tuottajat sitten ajattele näitä ihan itse. – Vielä tänä syksynä Jaakko jatkoi muistelemista. Vapisevaa käsialaa on Paulan tytär Hilda kirjoittanut puhtaaksi, vaikka vaari taisi ehtiä vapauttaa hänet jo kiireestä asian suhteen. [- - -]

Varhaisin oma muistikuvani isästä on Kirkkokadulta 1950-luvun puolivälistä. Olen nauranut hervottomasti, kun isältä putosi leivän päälle aseteltu juustoviipale siniseen teekuppiin ja se piti onkia haarukalla ylös. – Isä jotenkin reagoi tuohon ylenpalttiseen nauramiseen; jota tietysti tämän päivän kulttuurintutkija nimittäisi karnevalistiseksi nauruksi. Lapsi nauroi, kun aikuinen menetti arvokkuutensa. – Mutta muistan myös, miten lujaa isä juoksi Paulan polkupyörän perässä Meritullinkatua, vähän ennen kuin Paula mursi solisluunsa kaatuaan Meritullintorille.

Kolmen sisaruksen joukossa Paulalla oli aivan erityinen asema isän sydämessä, lämmin ja täysin välitön, meillä muilla oli ajoittaista etäisyyttä. Paulalla ja isällä oli toisiaan ruokkiva huumori ja haaveilun kyky, fantisointi ja kirjoittaminen.

Minä vanhimpana taas muistan sarjan hiihtoretkiä Korkeasaareen, jään yli – kun pakkaset olivat kovempia ja laivoja kulki niin harvakseltaan, että railo Helsingin edessä oli enimmäkseen umpeen jäänyt. Lohkareiden ylitse pääsi sukset kädessä kulkemaan. Vähän rankkoja ne hiihdot olivat,

mutta jotenkin sinnittelin, retkien jälkeen tarjoihtiin kotona puristettua appelsiinimehua. – Sitten olivat hiihdot jään yli Seurasaareen, aikanaan hiihtolomat

Ritva ja Jaakko Paavolainen hiihtoladulla.

Saarenmaalla, Lopella; hiihdot Lahnalammen harjulle ja lukkojen jyrkille rinteille. Hiihtäminen oli Jaakon oma laji. Voittamalla koulunsa hiihtokilpailussa tämä Viipurin klassikosta Helsingin Norssiin siirtynyt hintelä maalaispoika koki saavuttavansa arvonnousua helsinkiläispoikien, noiden aikansa maailmanomistajien joukossa.

Jaakko itse oli Kanneljärven poikien kanssa seikkaillut ja kessutellut tupakkaa. Hän oli ujudessaan aina myös pohjimmiltaan maalaispoika, vaikkakin kirkonkylän herrasväkeä, eikä vailla lapsuudessa sisäistettyä ylemmydentuntoa. Jaakko joutui kulkemaan pianotunneille kylällä sivutietä, jotta muut eivät näkisi häntä ”hävettävän” nuottisalkun kanssa. Minä olin urheilun suhteen toivoton ja Jaakko ehkä huolissaan. Hän tuputti luettavakseni Tarzania, mutta se ei kiinnostanut minua pätkääkään: kuka nyt luopuu lordin elämästä ja lähtee huutelemaan viidakkoon. Köyteen kiipeäminen oli koulun inhotavin oppiaine.

Urheilukilpailuihinkin olisi perheemme muka pitänyt mennä. Itse hän ei ostanut yhteenkään mattiin lippua, niin että oli siinä vastuuta hänelläkin. Tai jokin kummallinen jääne sosiaalisesta paineesta – että miesten kuuluu muka käydä urheilukilpailuissa. Vasta 9-vuotiaana kansakoulussa minä opettajalta

Jaakko seitsemän kuukauden ikäisenä.

Pentti isän olkapäällä.

Paula ja isä-Jaakko laiturilla.

hahmotin, että oli olemassa jotenkin aika yleinen peli nimeltä jalkapallo ja että siinä on maalit, joihin juuri VASTApuoli potkii. Ruotsin kuninkaathan minä osasin tuolloin jo luetella kuin vettä vaan. Ja osasin Topeliuksen näytelmät, sillä teatteriin isä minut halusi viedä jo 4 tai 5-vuotiaana. Musiikin hän järjesti meille soittamalla koko ikänsä päivittäin tunnin pianoa. Myös maalla. Soittimesta ja sen repertuaarista tuli rakasta musiikkia, vaikka mikään kurinalainen harjoittelu ei minun luonteelleni sopinutkaan. Meistä sisaruksista samaan kurinalaisuuteen pystyy vain Pirjo.

Ritvan myötä isä pääsi osalliseksi siitä, mistä tuli meidän lapsuutemme paratiisi, Saarenmaan kesäpaikka Lopella. Siellä hän pääsi antaumuksella syömään marjoja suoraan viinimarjapensaista. Läheiset Punelia-järven hiekkarannat olivat 1960-luvun alussa vielä vapaita – ja päiväretket niille kesäkauden kohokohtia. Kunnes ne aidattiin.

Moinen (muuta kansaa koskeva) pikkuseikka ei ollut tärkeä, isä vain uskotteli ”henkisen omistusoikeuden” jatkuvan, joten ainakin kaksi kertaa mentiin aitojen alitse, niin että päästiin upeaan rantaan ja kahlaamaan kymmeniä metrejä ennen kuin pääsi uimaan. Siitä isä innostuksella nautti. Vaikka ”eihän niitä nyt Terijokkeen voint

verratakkaa... ei mitenkään...” – No, eikö edes paremman puutteessa? Matkanjohtajuus ja organisoiminen, siinä Jaakko seurasi omaa isäänsä, niinpä automatkoja on tehty kymmeniä tuhansia kilometrejä, Suomessa, Ruotsissa ja Saksassa.

Myös alaisia Jaakko on osannut organisoida. Hilda ei ole Jaakon ensimmäinen sihteeri, sitä iloa olemme saaneet nauttia kaikki vuorollaan ja luikerrella siitä irti. Ritvalla on riittänyt vedosten kielen korjaamista – onneksi hän on myös nauttinut siitä ja toiminut korvaamattomana työtoverina. Minä olen saanut tieteellisen koulutukseni perusteet aakkostamalla ja ryhmittelemällä niitä tuhansia A6-kokoisia paperilappuja, joille maisteri Maija Saksala (silloinen Tunturi) muiden tutkimusapulaisten kera oli poiminut kaikki vuoden 1918 kuolonuhrit Valtionarkiston tiedoista. Ennen tietokoneiden aikaa lappujen lajittelut oli siis manuaalista. Tänäpä ne muodostavat pohjan Valtioneuvoston kanslian Sotasurmat -tietokannalle, josta kaikki pääsevät nimellä hakemaan vuosien 1914–1922 vainajia.

Ritva ja Jaakko hotelli Tornissa xxxxxMilloin? Oliko erityinen tilaisuus?

– Hufvudstadsbladetissa Jaakkoa muistellut Lars Westerlund painotti hänen tutkimustyönsä tärkeyttä sosiaalipsykologisen ilmaston kannalta ja kiteytti asian sanomalla, miten Paavolaisen rakennuskivet olivat ”överbryggandet av de mentala samhällsklyftorna och en finländsk folkförsoning”. = Henkisten yhteiskuntakuilujen silloittaminen ja Suomea koskeva tervehdyttäminen. [- -]

Seurasivat myös pojan ja isän toistuvien riitojen vuodet, niitä tuli ja meni. Onneksi olimme yhtä nopeita unohtamaan. – Soisin osaavani ottaa opiksi – en niitä hillittömiä raivonpurkauksia, joita kaikkitietävä asenteeni laukaisi hänessä. Ne olen ehtinyt oppia jo kauan sitten. Soisin oppivani enemmän niistä alistuvista, kärsivällisistä hiljaisuuksista, joiden keskeltä hän lämpimästi tarjosi hienoja elämänasenteita ja lohdutuksen sanoja vaikeina päivinä. Muistelen hänen jopa vähän tutustuneen minun nuoren miehen maailmaani niissä keskusteluissa, joita onnistuimme virittämään maalla miesten saunavuorolla. – Ennen väitöskirjaani hän oli täysin toivoton minun urakehitykseni suhteen. Kävimme keskustelun Turussa, johon hän muutamaksi vuodeksi ehti asettua professuuriin. Hän ehdotti minulle kansanopiston johtajan uraa. No, väitöskirjani käsikirjoituksesta hän taisi sanoa jotain lyhyttä ja hyväksyvää: ”noinhan se tietenkin oli”. Kun myöhemmin vielä paahdoin, että eihän teatteria mitenkään voi tutkia ympäristöstään irrallaan, totesi hän professorin perspektiivillä: ”no ei tietenkään”.

Äidillä ei aina elämässään ole ollut helppoa. Arvovaltataistelujen tuoksinassa hänkin on saanut niellä monta, niin sanottua ”pöhköpäistä lausetta”. Mutta hän on onneksi osannut pitää puolensa. Niin että äiti, kuten eräät muutkin täällä, on myös saanut kuulla isän suusta hienoja, ainutkertaisen koskettavia julkisia rakkauden tunnustuksia eläkevuosiemme perhejuhlissa. Jaakko ja Ritva ovat tarjonneet meille kaikille mallin siitä, mitä tarkoittaa kultahäiden ylitse ulottuva avioliitto silloin, kun se perustuu keskinäiseen kunnioitukseen, ehdottomaan rehellisyyteen ja haluun voittaa vaikeudet – ja vihdoin – lujaan kiintymykseen.

Isämme Jaakko on tänään siunattu ikuiseen lepoon. Hänen persoonallisuutensa vaikuttaa syvästi meissä kaikissa, jotka saimme vaelttaa hänen kanssaan. Hän on omalla elämällään opettanut, mitä tarkoittaa, että alistuu välttämättömään, mutta suuntaa katseensa kohti tulevaa. – Ja tulevaan näkee ja siihen luottaa voimakkaasti juuri siksi, että pohdiskelee alati maailmanhistoriallisia kysymyksiä. – Jokainen nykyhetkeä koskeva kysymys täytyy asettaa laajempaan perspektiiviin. Kiitollisina ainutlaatuisesta henkisestä perinnöstä saamme muistaa häntä vielä pitkään.

Pentti

In memoriam

Muistatha siekii, ko sillo - -,

*Omia ja tätieni
muistoja
Kalle Vartolasta
9.5.1931–4.6.2007*

Toukokuun 9. päivänä vuonna 1931 syntyi Viipurin Karjalan kaupunginosaan, jota asukkaat kutsuivat Loikkaseksi, veturinkuljettaja Valtteri Vartolan ja hänen vaimonsa Lahjan (o.s. Paavolainen) perheeseen poika. Kalle Iivariksi kastettu esikoinen kiirehti maailmaan jo seitsenkuisena keskosena, joten elämän alkukuukaudet olivat vaikeita. Lahja huokaisikin useasti harteikasta, lähes parimetristä poikaansa katsellessaan: ”Ei ois uskont, et mei Kallestakkii tul eläjä. Syntyissää sil ol nenä lytys, korvat kaksi kerro eikä ääntäkkää lähtent ko vähä kitinää.” Keskoskaappeja ei tuolloin vielä ollut, vaan vauva tuotiin kotiin, suojattiin ohuenohut iho vaseliinilla voidellulla selstoffilla, kääraistiin kapaloihin ja laitettiin pajukoppaan. Se ripustettiin roikkumaan puuhellan eteen – asunnon lämpimimpään paikkaan.

Kun vaarallisista alkukuukausista oli selvitty, löytyi äänikin. Vuoden päästä syntyi Kallen sisko Leena Kerttuli. Sisaruksista tuli hyvin läheiset, he leikkivät aina yhdessä, kummatkin olivat hyviä piirtämään ja musikaalisia. Jouluihin ja muissa juhlissa sisaruspari oli vakioesiintyjä. Heidän Aino-tätinsä, äitini, muisteli, kuinka vaikea ”Heinillä härkien kaukalon - -” onnistui kaksiaänisenä Kallelta ja Leenalta jo paljon ennen kouluikää. Kallella oli ennen äänenmurrosta korkea ja kaunis tenori – äänenmurroksen jälkeen tuloksena oli komea basso.

Loikkanen oli rauhallinen esikaupunkialue, mutta haavereita sattui sielläkin. Loikkasen kan-

Kalle ja Leena Loikkasessa noin vuonna 1935. (kuva Elli Paavolaisen albumista)

sakoulun kentällä oli talvisin luistinrata, niin myös alkutalvesta -38. Koska kenttää oli juuri jäädytetty lisää, kielsi Lahja lapsiaan jyrkästi menemästä märeille ja siksi vaarallisen liukkaalle jäälle. Sehän teki paikan vastustamattomaksi, joten sisarukset lähtivät kokeilemaan liukumistaitojaan. Onnettomuudekseen Kalle kaatui jäälle mahalleen, ja leukaan repeytyi ammottava haava. Lapset palasivat kotiin, Kalle verta tippuvaa leukaansa pidellen. Isänsä Matti Paavolaisen perinteitä seuraten ei Lahja ajatellutkaan lähteä lääkäriin. Hän puhdisti leuan kärjestä auenneen, suuren palkeenkielen, painoi sen tiukasti entisille sijoilleen ja kiinnitti laastareilla ja siteellä. Haava parani, mutta Kalle sai lopuksi iäkseen leukansa alle puolikuunmuotoisen, valkean arven, joka ulottui lähes suupielestä toiseen. – Lahja

totesi vuosia myöhemmin: ”Ol se vaa Luoja onni, jot se siirty kasvaissaa leuva al eikä lähtent vaeltammaa ylöspäi.”

Loikkasessa oli jo vuodesta 1906 asti ollut oma kansakoulumäellä, Loikkasen kaupunginpuoleisella reunalla. Siinä sisarukset aloittivat koulunsa. Kalle oli ehtinyt aloittaa toisen ja Leena ensimmäisen kouluvuotensa, kun 30. marraskuuta 1939 idästä matalalla lentäneet pommikoneet lopettivat koulutyön Loikkasessa. Lapset olivat juuri ensimmäisellä välitunnillaan, kun pommit putosivat koulun edessä olleelle niitylle.

Lahja kiirehti suoraan koululle hakemaan lapsiaan, ja saman tien oli valmistauduttava evakkoon. Valtteri oli puolustusvoimien huoltojoukoissa ja veturinkuljettajana koko sota-ajan, joten Lahja joutui muiden evakkoäitien tavoin selviytymään yksin lastensa kanssa matkaan. Surullista oli jättää perheen Leijukoira matkasta, mutta Valtteri oli luvannut huolehtia, ettei sitä annettaisi sotakoiraksi, vaan lopetettaiisiin, ellei muuta keinoa olisi.

Evakkomatkalle Lahja lapsineen lähti junalla, härkävaunussa, ja päätyi Punkasalmen asemalle. Sieltä heidät koppasi rekeensä isäntä Kalle Immonen ja vei kotitalalleen Pöllän saareen, jossa he olivat vuoteen 1942 asti. Samaan paikkaan päätyivät myös Kallen ja Leenan serkut, Vartolan Martti ja Pirkko äiteineen. Leikkitoverinaan lapsilla oli lähes samanikäinen Kirsti, lapsettoman isäntäparin sukulaistyttö, joka oli Immosilla kasvattina.

Pöllässä evakoista pidettiin hyvää huolta. Jos ikävä ja huoli kävivät ylivoimaiseksi kestää, Maija-emäntä piristi joukkoa vaikka pistämällä tanssiksi, jos ei muu auttanut. Ainakaan ensimmäisenä jouluna ei isoon tupaan saatu joulukuusta, mutta Lahja teki havuista suuren, kauniin seppeleen, joka koristettiin kynttilöin ja ripustettiin roikkumaan katosta.

Evakko aika Pöllässä oli lapsista hauskaa. Koulun ei saaresta päässyt, joten leikkiä sai mielin määrin. Valtterin ainoa sisko Aino Inkeri Vartola oli kansakoulunopettaja, ja hän kävi muutaman kerran saaresta opettamassa lapsia.

Koska hän oli lottana, ei aikaa vierailuihin ollut kuin harvoin, joten Inkeri-tädin koulunpito ei lapsia rasittanut. Ensimmäisen sotatalven kovat pakkaset jäivät mieleen, mutta eivät nekään leikkimistä estäneet.

Myös Punkaharjun aluetta pommitettiin. Kerran Lahja lapsineen oli juuri Punkaharjun asemalla, kun pommikoneet ilmestyivät taivaalle. Lahjan hätistel-

lessä lapsiaan nopeasti puiden suojaan, he katsoivat ihmeissään äitiään ja kysyivät: ”Eiks siul ookkaa suojelusenkelii?”

Jatkosodan aikana Vartolat palasivat 1942 takaisin Loikkaseen, jossa olivat vuoteen 1944 asti. Aluksi he asuivat

Vartolan perhe juhlii 10-vuotishääpäivää 1940. (Kuva Elli Paavolaisen albumista)

kotitalonsa lähellä pienessä mökissä, kunnes saivat korjattua sodassa vaurioituneen talonsa asumiskuntoon. Koulua ei Loikkaseen enää tullut, vaan Kalle ja Leena jatkoivat kansakouluaan Viipurin kaupungissa. He ehtivät käydä pyrkimässä oppikouluunkin, Leena tyttölyseoon ja Kalle Viipurin lyseoon; Kalle ehti myös aloittaa oppikoulun Viipurissa. Sota katkaisi taas koulun, koti oli jätettävä ja lähdettävä uudelleen evakkoon. Kallen ja Leenan kotitalo on edelleen pystyssä ja asuttuna, kuten Kalle totesi käydessään Viipurissa ja Loikkasessa 1980-luvun lopulla.

Jatkosodasta uusi evakkotie vei Lahden kautta Virasojaalle, jonne Valtterin virka siirrettiin. Siellä koulua jatkaaneet sisarukset joutuivatkin takaisin kansakouluun – Pöllässä vapaana vietetyt lukukaudet piti korvata. Kalle jatkoi neljänneltä ja Leena kolmannelta luokalta kouluaan. Kansakoulussa Kalle joutui myös jälki-istuntoon opettajan mielestä puutteellisten kotitaloustaitojensa vuoksi; tuolloin oppilaat osallistuivat niin koulun si-

ivoamiseen ja lämmittämiseen kuin auttoivat keittiössä ruoanlaitossakin.

Lahja ihmetteli, kun poika saapui allapäin kotiin vasta paljon muita koululaisia myöhemmin istutuaan jälki-istunnossa. Kuultuaan syyn Lahja lähti siltä seisomalta keskustelemaan periaatteista Kallen miespuolisen opettajan kanssa. Kalle oli opettajan mielestä kuorinut perunat väärin: täysin vasenkätinen poika oli oppinut kuorimaan perunat pitkittäin lyhyiksi kuorensiivukuiksi, mutta opettajan mielestä ainoa oikea tapa oli kuoria pitkä, yhtenäinen kuorisuikale perunan ympäri. Tuota taitoa hän laittoi Kallen jälki-istunnossa opettelemaan. Lahja-tätini tuntien uskon koulun perunankuorimissäntöjen muuttuneen tuolloin ratkaisevasti.

Virasojan asema muutettiin myöhemmin Imatraksi. Siellä perhe asui ensin radan varressa rautatieläisten puisissa, yksikerroksisissa asuintaloissa, sitten he muuttivat 1952 Sienimäelle omaan osakeeseensa. Noissa radanvarren virka-asunnoissa ei ollut nykyajan mukavuuksia. Asunto oli pieni, vesi tuli ja meni vain kantamalla ja huoneet olivat puulämmitteisiä. Kesäisin voitiin nukkua myös vintillä pukkisängyssä. Sisarukset pyrkivät ja pääsivät Imatran yhteislyseoon, kävivät talvet koulua ja ahkeroivat kesäisin töissä. Imatralla oli suuret turnipsiviljelmät, joita pääsi harventamaan, ellei muita kesätöitä löytynyt.

Noista vuosista minullakin on jo omakohtaisia muistoja, sillä olin usein tätini hoidossa pienenä. Virasojalle matkasimme myös koko perhe jouluna 1950. Jouluaattoiltana, juuri jännittävimmällä hetkellä, serkut katosivat jonnekin asioilleen. Heiltä jäi surukseni näkemättä tonttupari, joka saapui suurta pärekoria kantaen sisään. Tontuilla oli vitivalkoiset pumpuliparrat ja punaiset tonttulakit. He tiesivät jostain kummasta, että olin balettikoulussa ja pyysivät minua näyttämään, lahjapalkalla, mitä osasin. Palkkioksi sain suuren, neliskulmaisen laatikon ja pitkän pyöreän paketin.

Laatikosta ilmestyi toinen toistaan pienempiä laatikoita ja jokaisen päällä oli kauniisti maalattu arkki, johon oli tekstattu runo, ja viimeisessä pikkuruisessa paketissa oli hopeasormus. Serkkuni olivat tehneet minulle kauniin runokirjan, joka minulla on vieläkin. Toisessa paketissa oli rulla karmiininpunaista taftia,

Vaahteruksen mökin verannalla 1957. Vas. Vappu, Lahja, Aino, pari tyttökaveria ja Kalle. (Kuva VA)

Kihlapari sukuloimassa Lahdessa 1959, jolloin Vartolat asuivat Kallen Aino-tädin perheen rintamamiestalon yläkerrassa Launeella. (Kuva VA)

niin kaunista, että sitä tuskin uskalsi koskea. Lahja oli tuolloin kangaskaupassa myyjänä ja hankki sieltä tuon ihanuuden.

Tuota joulua oli Virasojalla valmisteltu huolellisesti muutenkin. Koska kaikesta oli pula ja tavarat vielä osittain kortilla, ei kinkusta voitu haaveilakaan. Niinpä Vartolat olivat ostaneet kesällä lampaan, jota oli ruokittu karsinassa talon takana.

Jouluksi lamma sitten teurastettiin, ja joulupöydässä oli kinkun asemasta lampaanviulu. Äitini, lihamyyjä kun oli, ei ymmärtänyt lihapulaa, vaan oli suorastaan närkästynyt kinkuttomasta joulusta eikä pitänyt lampaasta. Meille muille se kyllä kelpasi.

Seuraava kevät oli jännittävä: Kallella oli Sylioppilaskirjoitukset. Sen ymmärsin, että kyseessä oli jotain vakavaa ja vaikeaa. Toukokuun lopussa matkasimme taas Imatralle juhlimaan uutta ylioppilasta. Kalle oli saanut yli sata ruusua – ja tuohon aikaan kaikki ruusut vielä tuoksuivat.

Imatran uusilla ylioppilailla oli tapana mennä perheineen Imatran Valtionhotelliin juhlimaan, tytöillä oli pitkät iltapuvut ja pojat olivat tummissa puvuissa. Tuo edellisenä jouluna saamani ihanuus oli naapurimme taitavan teatteriompeleijan käsissä muuttunut pikkutyttö unelmapuvuksi leveine rimpusuhelmoineen ja taftista tehtyine ruusukoristeineen. Juhla-asun täydensivät vielä korkkiruuvikiharat, jotka tehtiin hellanuunissa kuumennetuilla piippaussaksilla.

Valtionhotelli oli kuin ruususen linna ja juhlasali valtavan suuri – ainakin 5-vuotiaan silmin. Kalle oli pitkä ja komea, päätänsä pitempi kaikkia muita. Kun orkesteri alkoi soittaa valssia, hän kumarsi ja vei minut tanssimaan ihan oikeasti, sillä osasinhan minä valssia. Tuosta tanssista muistan sen huimaavan suuren lattian, kaksinkerroin taipuneena minua vievän serkkuni hymyilevät kasvat ja kokin, jolla oli ihan oikea kokinhattu kuin Prinsessa Ruususessa. Koko keittiöhenkilökunta seisoivat ovensuussa katsomassa valssaamistamme!

Seuraavana vuonna Vartolat muuttivat Sienimäelle. Kalle meni ensin sotaväkeen rajavartiostoon, josta sain hänen karhukauluslaattansa muistoksi. Sitten hän pyrki Helsingin teknilliseen korkeakouluun. Kun ensimmäisellä kerralla ei onnistunut, hän vain totesi Elli-tädilleen, ettei edes ajatellut muita vaihtoehtoja, meni rakennuksille töihin talveksi, pyrki uudelleen ja pääsi. Myös Leena oli päässyt ylioppilaaksi ja lähti Helsinkiin lukemaan kieliä.

Ensimmäisenä opiskelukesänään Kalle lähti opiskelukaverinsa kanssa kiertämään peukalokyydillä Eurooppaa. Pojat hankkivat elantonsa laulamalla ja tekemällä kaikenlaisia tilapäistöitä. He ihastuivat varsinkin Bulgarian pääkaupunkiin

Kihlaparin ensimmäinen auto keväällä 1960 Lahdessa. Oli melkoinen suoritus Kallelta taiteilla itsensä autoon, ottaa ratti polviensa väliin ja lähteä ajamaan. (Kuva VA)

Sofiaan, jonka Kalle kertoi olleen kaunein kaupunki, minkä he matkallaan näkivät. Kun Kalle lopukesästä saapui kotiin, Lahja kertoi: ”Miu pit liottaa poikaa kaks tuntii ammees, enneko mie näin, jot olha se mei Kalle.” Matkalta jäi muistoksi komea, oljesta punottu sombrero, jota käytettiin ahkerasti mökillä Vaahteruksessa.

Tapaamiset serkkujeni kanssa pakostakin harvenivat lukukausien aikana, mutta jos olin samaan aikaan kuin Kalle Sienimäellä, pääsin toivekonserttiin: Kalle istui harmonin ääreen ja minä kerroin, mitä halusin kuulla. Ei Kalle tarvinnut nuotteja eikä tapaillut kappaleita tai soinnutuksia – mitä keksinkin, sen hän taikoi harmonista välittömästi.

Tuolloin ei vielä ollut valtion takaamia, edullisia opintolainoja, opintotuesta ei osattu nähdä untakaan. Opintojensa rahoittamiseksi Kalle oli talvisin sijaisopettajana ja ennen kaikkea kirkkolaulajana aina tarvittaessa. Hän lauloi ristiäisissä, konfirmaatioissa, häissä ja hautajaisissa sekä muissakin kirkollisissa tilaisuuksissa. Opiskeluaikoina muodostettu kvartetti toi myös esiintymistilaisuuksia ja kaivattuja opiskelurahoja.

Kalle lauloi Polyteknikkojen kuorossa niin bassona kuin solistinakin lähes kuolemaansa saakka.

Musiikki oli Kallelle myös vakava vaihtoehto arkkitehdin ammatin lisäksi, sillä hän menestyi monissa laulukilpailuissa, hänen äänensä oli harvinaisen komea ja ohjelmistonsa hyvin monipuolinen. Laulunopettajanaan hänellä oli mm. Kim Borg. Miettiessään opiskeluaikanaan, seuraisiko setänsä Viljo Vartolan (Wallenius) jälkiä oopperalaulajaksi, hän sai hyvän neuvon opettajaltaan Borgilta: Suorita en-

perheen soutuveeneen, Tuiverruksen, keskituhtoon paikan mastolle ja ompeli säkkikankaasta purjeen. Kun tuuli oli suotuisa, hän souti veneen järven kauimmaiseen päähän ja purjehti myötätuulessa mökille. Myöhemmin, hankittuaan omalle perheelleen kesäpaikan Kustavista, hän osti suuren purjevereen, jolla purjehti perheineen. Myös lapsista, Pertusta ja Annista, tuli hyviä purjehtijoita.

Arkkitehtuuritoimisto Kalle Vartola Ky 1960-luvulla. Kalle piirsi ja Pirkko-Liisa hoiti kirjjanpidon ja laskutuksen. (Kuva tunnistamattomasta aikakauslehdestä.)

sin tutkintosi. Päästä vasta sitten lähdetkö laulajaksi, kun on varma ammatti mihin palata, mikäli laulu ei elätä. Taiteilijan ura on raskas ja epävarma, laulaa voi muutenkin kuin työkseen.

Valmistuttuaan 1960 ei Kallen tarvinnut valintaansa miettiä, hän oli omalla alallaan, vaikka laulamisen niin solistina kuin kuorosakin jatkui läpi elämän. Uransa alkuvuosina hän osallistui suunnittelukilpailuihin – ja menestyi. Samoin menestyi hänen 1964 perustamansa Arkkitehtuuritoimisto Kalle Vartola Ky, josta kasvoi suuri Arkkitehtuuritoimisto KVA Oy, jonka suunnittelemissa rakennuksissa nousi Suomen lisäksi ympäri maailmaa. Mielikuvituksellisin oli ehkä Bagdadin virkistysalueprojekti 1983, eli Kallen kertomana: ”Tuli tarjous, että *’Vaarilla on saari’*, ja sinne pitäisi tehdä huvipuisto”. Näin myös tehtiin.

Henkireikä niin opiskeluaikojen aherrukseen kuin vielä myöhemminkin oli Vartoloiden kesämökki Rautjärvellä, Vaahterusjärven rannalla. Sinne sisarukset palasivat aina kesäisin lomillaan, Kalle Helsingistä ja Leena Kööpenhaminasta. Kallen haaveena oli purjehtiminen, ja niinpä hän teki

Vaahterusjärven mökillä harrastettiin tietenkin myös sekä laulamista että soittamista. Kallella oli alto- ja minulla sopraanonokkahuilu, jotka yhdessä kuulostivat lähes siedettäviltä. Kitara saatiin lainaksi naapurimökistä – Kallehan taisi tuonkin soittamisen. Vain vanhempieni yhtenä kesänä mökille tuoma pieni pianohaitari tuotti vaikeuksia – aluksi. Ongelma ratkaistiin laittamalla haitarin kosketinpuoli Kallen polville, yksi piteli sirmakasta kiinni ja minä liikutin palkeita.

Laulamista jatkettiin usein myöhään yöhön asti, mutta vain mökin sisällä. Kallella ja hänen Valtteri-isällään oli komeat bassot, Lahja ja Aino-täti sekä mökkinaapuri Juhamon Irja olivat sopraanoja, Elli-täti ja Leena lauloivat altoa – minä pysyttelin varmuuden vuoksi hiljaa. Yhtenä myöhäisenä iltana mökkikuoro sai vahvistukseksi jopa itävaltalaisen tenorin: järven toisella puolella kyläillyt kesävieras oli aikansa kuunnellut kaunista laulua ja lähtenyt sitten etsimään laulun lähdeä.

Laulamisen lisäksi mökillä pelattiin canastaa – joskus aamutunneille asti. Kalle teki myös golfmailat ja -radan tontille, mutta luovutti, kun pallojen

Kolme polvea Vartoloita Kallen 70-vuotispäivänä 2001 Kallen kotitalon pihalla Lauttasaarella, Helsingissä. Kuvassa vasemmalta: Matti Viljamaa, Harri Viljamaa (Annin puoliso), Anni Vartola, Pirkko-Liisa Vartola, Kalle Vartola, veljeni Perttu Vartola, hänen puolisonsa Mari Vartola sylissä Otso Vartola Edessä: Maija Viljamaa sylissä Kiki-koira, Pii Viljamaa, Elsa Vartola käsi Pirkko-mummin kädessä ja Lotta Vartola.

hakeminen mustikanvarpujen seasta oli ylivoimaisen vaikeaa. Lopullisesti golfharrastuksen päätti Lahja löydettyään keskeltä rataa uunilinnun pesän.

Keväällä 1959 Niilo Tarvajärvi järjesti televisiossa Ihannemies-kilpailun, johon Kallekin houkuteltiin mukaan. Moniosaisen ja taitoja kysyneen kilpailun lopuksi Kalle julistettiin voittajaksi, hänen serenadinsa toi ylivoimaisen voiton – vaikka hän hiihdossa hävisikin. Palkkioksi hän sai huhtikuun alussa noutaa Suomeen Stuttgartissa valitun miss Kevään, Heidelinde Stahlin.

Juhannuksena 1959 Kalle tuli mökille vasta aattona – ja toi tullessaan 20. 6. kihlaamansa morsiamen, joensuulaisen Pirkko-Liisan, joka oli lentoemäntä. Morsian kietoi tulevan appensa pikkusormensa ympäri heti kättelyssä, ja Lahja-tätikin pehmeni, kun morsian osoittautui sekä saunankestäväksi että hyväksi laulajaksi. Seuraavana kesänä Kalle ja Pirkko-Liisa vihittiin Lauttasaaren kirkossa.

Kun Kalle perusti oman toimistonsa 1964, Pirkko-Liisa suoritti merkonomi tutkinnon ja piti huolen perheyrietyksen kirjanpidosta monia vuosia. Lentäminen oli jäänyt jo keväällä 1962 esikoisen,

Perttu Yrjänän, ilmoitettua tulostaan. Sisko, Anni Pirita, syntyi muutama vuosi myöhemmin. Perhe oli uskollinen Lauttasaarelle, jossa jo nuoremparini ensimmäinenkin koti oli ollut. He asuivat aluksi kerrostaloissa, sitten Kallen suunnittelemissa omakotitalossa; myös Kallen piirtämä oma toimitalo rakennettiin Lauttasaarenmäkeen.

Noista 1950-luvun lopun aurinkoisista kesistä alkoivat kiireiset vuodet, jolloin tapaamiset rajoituivat vain suvun iloiseihin tapahtumiin kuten häihin ja pyöreisiin juhlapäiviin – kunnes tapaamisten aiheeksi tulivat myös surulliset jäähyväiset. Yksi toisensa jälkeen edellinen polvi lähti – ja Kallen kaunis ääni saatteli tädit viimeiselle matkalleen.

Pirkko-Liisan kuoltua syksyllä 2001 Kalle muutti pois Lauttasaaresta Munkkiniemenrantaan. Siellä tapasin hänet viimeisen kerran keväällä 2005, kun vein hänelle muiston isoisästämme Matti Paavolaisesta: Viipurin hallikauppiaiden Matille hänen 60-vuotispäivänään 1934 lahjoittaman, hopeapäisen kävelykepin. Se oli ainoa esine, jonka Matti otti evakkoon lähtiessään mukaansa. Kotitalon tuhosi täysin aavetykin ammus heti sodan

Kalle ja Leena Firenzessä vuonna 2006, Kallen 75-vuotispäivillä. (Kuva Anni Vartola)

alkupäivinä.

Kallen oma kuolema 4.6.2007 tuli – sairauksista huolimatta – yllättävän varhain. Lapsuudessani minulle, sisaruksettomalle, lähes ison veljen asemassa olleen serkun hyvästeleminen katkoi taas niitä juuria, jotka meillä kummallakin ulottuvat Viipuriin. Hänelle se oli synnyinkaupunki, minulle henkinen koti.

Hyvää matkaa, serkku!

Vappu Anttila

.....

In memoriam

Kerttu Marttila o. s. Hokkanen

synt. 23.9.1928 Terijoki
kuoli 27.2.2007 Myllykoski

Eira Kilgast o. s. Paavolainen

synt. 10.5.1913 Kivennapa, Joutselkä
kuoli 11.6.2007 Kokkola

Antti Uolevi Paavolainen

synt. 29.2.1920 Kivennapa, Joutselkä
kuoli

Martti Ilmari Paavolainen

synt. 12.10.1927 Kivennapa
kuoli 15.11.2007 Hyvinkää

SIHTEERIN PALSTA

*Eeva Sundberg
Vänrikki Stoolinkatu 3 A 7
00100 Helsinki
(09) 4365 5500; 040 540 1782
eeva.sundberg@pp.inet.fi*

Hyvät sukulaiset,

Uusi vuosi uudet kujeet! Toivotan teille kaikille oikein antoisaa ja hyvää alkanutta vuotta 2008. Tätä kirjoittaessani on tammikuun puoliväli ja mittari näyttää +8 astetta täällä Helsingissä. Lumesta ei ole tietoaakaan. En kaipaa sitä tänne Helsinkiin, sillä elämä on paljon helpompaa tällaisena lumettomana talvena, kun ei tarvitse tuskailla tekemättömien lumitöiden kanssa, ei liukkauden eikä vähentyneiden parkkipaikkojen kanssa lumikinosten ottaessa tilaa niiltä. On aika outoa, kun pihalla scillojen alut työntyvät jo mullasta. Tämä on tyypillistä Keski-Euroopan talvi-ilmastoa. Toivottavasti kesä on sitten lämmin, kuten pari vuotta sitten. Tällöin on hauskaa taas viettää sukukokousta Kangasalalla kun aurinko paistaa ja voi oleskella ulkona kauniissa luonnossa. Kaksi vuotta tulee kuluneeksi siitä, kun kahdella bussilla matkasimme Karjalaan, Terijöelle, ikimuistettavalle sukukokousmatkalle. Aika kuluu nopeasti. Toivottavasti yhä useammalla on mahdollisuus matkata tänä vuonna Kangasalalle. Sukukokouksesta on tarkempia tietoja toisaalla tässä lehdessä. Minulle tämä sukukokous on henkilökohtaisesti merkittävä. Aion luovuttaa sihteerin tehtävät muille. Tämä on siis viimeinen kerta, kun kirjoitan tätä palstaani. Aloitin sihteerinä toimimisen seurassamme 1.1.1998. Siis 10 vuotta tuli täyteen vuoden vaihteessa. Jätän tehtävän haikein mielin, muta helpottuneena ja toivotan seuraajalleni menestystä ja suurta intoa hoitaa näitä ”sihteerin hommia”. Samalla kiitän kaikkia seuramme jäseniä sekä johtokuntaa kaikista näistä yhteisistä vuosista, aktiivisesta mukanaolosta, kannustuksesta sekä

uusien ideoiden antamisesta Sukuseuran toimintojen kehittämiseksi. Toivotan kaikille hyvää kevättä, sukukokouksessa tavataan!

Sihteerini Eeva

ONNITTELEMME!

Tapio Paavolainen (T 128) ja hänen vaimonsa Silja o.s. Lindroos viettävät kultahäitään 6.4.2008.

❁ Johannes Paavolaisen syntymästä 100 vuotta

Viiime heinäkuun 5.päivänä tuli täyteen 100 vuotta isämme Johannes Vilho Paavolaisen syntymästä.

Me kaikki ”Juhu – isä tietää tapauksen” jälkeläiset kokoonnuimme Pirkkalaan veljemme Pekan luokse viettämään mukavaa sunnuntaipäivää. Kävimme myös hautausmaalla ja selitimme lapsille miksi Erna-mummo ja Jussi-vaari asuvat täällä saman kiven alla. Sunnuntai-ilta kului rattoisasti muistellen vanhempia, isovanhempia ja kaikki muita hauskoja juttuja mitä perheessämme on tapahtunut.

Kuvassa vasemmalta: Pekka Juhonpoika, David Virpin mies, Virpi Riitanytär, Pirjo Tominvaimo, Tomi Riitanpoika, Saka Pekanytär, Mika Sakanmies, Pete Pekanpoika. Istumassa Outi Juhontytär, Sofia Virpintytär, Mirkku Pekanvaimo, Riitta Juhontytär. Edessä Nikolas Virpinpoika sekä Tomin pojat Väinö, Veikko ja Niilo.

Outi Eskola

Saka Paavolaisen (T 630) ja Mika Aaltosen poika on juuri saanut nimen Paavo Jimi Reidar Aaltonen 1.12.2007. Paavo tulee kummankin vaarilta, Jimi tulee Jimi Hendrixiltä ja Reidar kertoo Mikan lappilaisista juurista.

10.12.2007 syntyi Hurmalaisten perheeseen nuorin jäsen, Olavi Reino Ensio. Kuvassa pikku-Olavi äitinsä Elinan sylissä. Isän, Eero Hurmalaisen sylissä isosisko Helmi Eeva Inkeri (s. 21.1.2006), taustalla ylpeä kummisetä Ville Hurmalainen. Kuvan lähettivät onnelliset isovanhemmat Raija ja Risto Hurmalainen.

Tämä kuva otettiin, kun Maj-Liisa Paavolainen täytti 90 vuotta vuosi sitten. Onnittelukäynnille tulivat hänen lapsenlapset vanhempiensa, Pertti ja Hyosook Reijosen kanssa. Kuvassa vasemmalta Junmo, Sera, iso-mummin Maj-Liisan sylissä Lira ja Kimmo.

❁ *Suvun
pikkuväkeä*

Port Payé
Finlande
132468
●
p o s t i

ECONOMY

Jos vastaanottajaa ei tavata, lehti pyydetään palauttamaan:
Eeva Sundberg, Vänrikki Stoolinkatu 3 A 7, 00100 Helsinki.

*Kanneljärven kansanopisto kirkkotornista katsottuna ja sen takana Kanneljärvi. Päärakennus on tässä lopullisessa asussaan.
Kuva Jaakko Paavolaisen kirjasta Lapsuus Kanneljärvellä.*

”Kotiseutu ja kotikunnaat - voin joka hetki kutsua ne luokseni, jos haluan. Kun suljen silmäni on opiston pihamaa edessäni suvisunnuntaisessa loistossaan. Pitkän valkean lipputangon päässä hulmuu Suomen lippu ja sen takana piirtyy taivasta vasten kirkon valkea torni risteineen.” (Jaakko Paavolainen 1982)